

Sosyal Bilimler Araştırmaları II

Editörler

Mustafa GÜNAY

Özlem AYDOĞMUŞ ÖRDEM

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-621-1

Kitap Adı

Sosyal Bilimler Araştırmaları II

Editörler

Mustafa GÜNAY

Özlem AYDOĞMUŞ ÖRDEM

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Bizim Dijital Matbaa

Bisac Code

EDU026040

DOI

10.37609/akya.1230

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 30 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 1000 kitabı yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarındır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan “**Bilimsel Araştırmalar Kitabı**” serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl Mart ve Eylül aylarında gerçekleşecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Bir Özgürlük Biçimi Olarak Estetik Alımlama	1
	<i>Yıldırım Onur ERDİREN</i>	
Bölüm 2	Sinema Filmlerinde Postmodern Anlatı: “Ucuz Roman” (Pulp Fiction)	9
	<i>Ali ÖZTÜRK</i>	
Bölüm 3	Görüntü Dilinin Noktalama İşaretleri.....	35
	<i>Erkan ÇİÇEK</i>	
Bölüm 4	Oyun Kuramı ile İlişkili Tezlerin İçerik Analizi ile İncelenmesi.....	51
	<i>Nebiye KONUK</i>	
Bölüm 5	Francis Poulenc’in Üflemler Çalgılar İçin Yazmış Olduğu Eserlerin İncelenmesi.....	67
	<i>Zerrin TAN</i>	
Bölüm 6	Çocuk ve Çevre Eğitimi	79
	<i>Esra DEMİR ÖZTÜRK</i> <i>Burcu COŞANAY</i>	
Bölüm 7	Erken Çocukluk Döneminde Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Yapılan Araştırmaların İncelenmesi.....	97
	<i>Zeynep APAYDIN DEMİRCİ</i>	
Bölüm 8	Personel Güçlendirmenin Örgütsel Özdeşleşmeye Etkisi Üzerine Bir Alan Araştırması	119
	<i>Gökhan ULUDAĞ</i>	
Bölüm 9	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Muhasebe ve Finansman Alanı Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Uygulaması: Van İli Örneği	135
	<i>Rahmi AKIN</i> <i>Reha SAYDAN</i>	
Bölüm 10	Akış Deneyimi Üzerine Kavramsal Bir Çalışma.....	149
	<i>Serpil KÖSE</i> <i>Tahsin AKÇAKANAT</i> <i>Eylem BAYRAKÇI</i>	
Bölüm 11	Bakırçay Yöresi Kültürel Coğrafyası	161
	<i>Suna DOĞANER</i>	
Bölüm 12	Turizm Bölgesi İmajı ve Turistik Talebi Etkileyen İmaj Boyutları.....	189
	<i>Hakan AKYURT</i>	
Bölüm 13	ODTÜ Toplum ve Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi Bilim ve Teknoloji Koleksiyonu: Arkeolojik Sergilerden Detaylar	207
	<i>İlker KOÇ</i>	

İçindekiler

Bölüm 14	Kalıcı Afet Konutlarında Konut Memnuniyeti Üzerine: Van-Kalecik Kalıcı Afet Konutları Deneyimi.....	223
	<i>Ebru KAMACI KARAHAN</i> <i>Serkan KEMEÇ</i>	
Bölüm 15	Havayolu Müşterilerinin Memnuniyet – Beklenti Düzeylerinin ve Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Saha Araştırması	239
	<i>Mustafa Kemal YILMAZ</i>	
Bölüm 16	Analitik Hiyerarşi Prosesi ile Moda Tasarımı Programı Öğrencilerinin Program Seçimlerinin İrdelenmesi	259
	<i>Evrin KABUKCU</i>	
Bölüm 17	Moda Girişimciliğinin Analitik Olarak Değerlendirilmesi.....	269
	<i>Evrin KABUKCU</i>	
Bölüm 18	Nadir Toprak Elementleri Üzerine Jeopolitik ve Jeoekonomik Bir Değerlendirme	279
	<i>Bülent GÜNER</i>	
Bölüm 19	Aksu Nehri Su Kalitesinin Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanılarak Değerlendirilmesi	297
	<i>Kerem HEPDENİZ</i> <i>İ. İskender SOYASLAN</i>	
Bölüm 20	Pisidia Antiokheia Antik Kenti Aedilicus ve Kuzey Kiliseleri İskeletlerinde Entesopatiler.....	311
	<i>N. Damla YILMAZ USTA</i>	

Bölüm 1

BİR ÖZGÜRLÜK BİÇİMİ OLARAK ESTETİK ALIMLAMA

Yıldırım Onur ERDİREN¹

GİRİŞ

Müzelerde, sergilerde ve sanat merkezlerinde veya sanat fuarlarında gördüğümüz tablolar ya da resim sanatıyla bütünleşmiş objeler “sanat nesnesi” olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda estetik *alımlama* (*idrak/apperception*), bir sanat nesnesini *kavrama*, *değerlendirme* ve *anlamaktır*. Çünkü bir sanat nesnesini ilk olarak kavrayamadan değerlendiremeyiz ve daha sonra anlayamayız. Bir sanat nesnesini çeşitli açılardan alımlayabilmekteyiz. Bir resim sanatı yapıtının ve/veya tablonun sanat nesnesi olabilmesi için, tuval üzerine değil de kağıt üzerine çalışılmış bir resim çalışması da bir sanat nesnesidir. Sanat nesnesinin alımlanma süreci sanat eserinde kullanılan teknik, malzeme ve sanatçının tavrı ile, nesne karşısında yer alan birey ya da bireylerin eğitim düzeyi sanat eserini yorumlamak, anlamak ve değerlendirmek için aldıkları eğitim ile, hoş gitme/zevk alma süreçleri ve tüm bu değişkenlerin bireylerarası kültürel değişkenliğe tabi olması ile ifade edilebilir. Bu çalışmada, alımlanın ne olduğu, hangi anlamlara geldiği ve hangi biçimde alımlanın olduğu irdelenmiştir.

ESTETİK ALIMLAMA VE ÖZGÜRLÜK BİÇİMİNE ETKİSİ

Sergilerde ve sanat merkezlerinde veya sanat fuarlarında gördüğümüz tablolar ya da resim sanatıyla bütünleşmiş objeler “sanat nesnesi” olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda estetik *alımlama* (*idrak/apperception*), bir sanat nesnesini *kavrama*, *değerlendirme* ve *anlamaktır*. Çünkü bir sanat nesnesini ilk olarak kavrayamadan değerlendiremeyiz ve daha sonra anlayamayız. Bir sanat nesnesini çeşitli açılardan alımlayabilmekteyiz. Bir resim sanatı yapıtının ve/veya tablonun sanat nesnesi olabilmesi için, tuval üzerine değil de kağıt üzerine çalışılmış bir resim çalışması da bir sanat nesnesidir. Sanat nesnesinin alımlanma süreci sanat eserinde kullanılan teknik, malzeme ve sanatçının tavrı ile, nesne karşısında yer

¹ Öğr. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, yoerdiren@nku.edu.tr

Bu çalışma Prof. Dr. Güncel ÖNKAL danışmanlığında doktora tezi bölümünden üretilmiştir.

tolojik bir karışıklık değil epistemolojik açıdan bir değerlendirme ve anlama etkinliği olarak alımlamanın yarattığı zenginliktir. Farklı kavrama, değerlendirme, anlama süreçlerinin ortasında duran estetik suje-obje ilişkisi bu nedenle özgürlük dşnencesiyle bağlantılıdır. Sanat nesnelerini alımlarken zgr düşünce yetisine sahip olmak gerekmektedir. Ne kadar evrensel düşünürsek o kadar zgn yorumlar yapıp, farklı fikirler edinmiş oluruz.

Kaynakça

- Artut, K. (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
Eroğlu, . (2013). *Bir Resme Nasıl Bakmalıyız?*. İstanbul: Tekhne Yayınları.
Ersoy, A. (2016). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
Mengüşoğlu, T. (2013). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
Özel, A. (2014). *Estetik ve Temel Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Bölüm 2

SİNEMA FİLMLERİNDE POSTMODERN ANLATI: “UCUZ ROMAN” (PULP FICTION)

Ali ÖZTÜRK¹

GİRİŞ

Aydınlanma çağı olarak bilinen ve bu dönem içerisinde sinemanın da keşfedilip ürünler verdiği modernist dönem, Fransız Devrimi/Sanayi Devrimi ile başlayan bir süreçtir. Fransız Devrimiyle belirginlik kazanan modernlik düşüncesi, daha önce görülmemeyen bir şeylerin yaratımı anlamına gelmektedir (Kumar,2004:206-207). Modernizmin sanat alanında tek anlamlılık, yaratıcının otoritesi, disiplinleşme, yapıtların sürekliliği ve okurun pasif konum anlayışına üzerinde varlığı söz konusudur. Düşünsel yapısına bakıldığında ise geleneksel olanı reddedilmesi ile birlikte öncesindeki ki süreçlere karşı bir tutum da sergilemekte olduğu görülmektedir. Bu anlayış 19. yüzyılın sonunda başlayıp 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam etmiştir. Modernist anlayış, kitle tarafından akıl, bilim ve demokrasi üzerine inşa edilen ilerici bir düşünce olarak algılanmıştır. Modernists anlayışın sanat ile olan ilişkisi ise ağırlıklı olarak geçmişin geleneksel anlayışlarıyla bağlarını koparması ve o içinde bulunulan zaman dilimine kadar sanatın dönüşüm evresinde bulunmayan şeyleri yapmaya çalışılan bir anlayıştır. (Gombrich, 2004:441-442) Bu anlayış, sanat dallarını birbirinden ayırmak ve bir disiplinleşmeye doğru bir yönlendirmeyi temel alır.

Sinemanın yapısal özellikleri açısından bakıldığında, disiplinler arası ve etkileşime açık bir sanat olduğu söylenebilir. Başta edebiyat olmak üzere tiyatro, müzik ve resim ile doğrudan ilişkisi olan sinemanın bir disiplinlerarasılığı da buradan gelmektedir. Postmodernizm ise 1930'larda modernizme karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Ancak popüler hale gelip kitlelerle buluşması 1960'lı yıllarda New York'taki sanatçılar ve eleştirmenler tarafından kullanılmaya başlanması ve 1970'lerde Avrupalı kuramcılar tarafından geliştirilmesiyle olmuştur. Postmodernizm kavramı genel anlamıyla modernizme karşı duyulan bir tepki, modernizmden kopuş ve onun anlatısının reddi anlamına gelmektedir. Bu dönem ev-

¹ Dr. Öğretim Üyesi Ali Öztürk - İstanbul Ayyansaray Üniversitesi- Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi - Radyo, Televizyon ve Sinema.

mın kitle tarafından anlamlandırılma sürecinde ise önceki süreçlerde üretilenlerden edindiği bilgi ve deneyimlerini kullanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Filmde boksör Butch'ın kaybetmeyi kabul etmesine rağmen maç esnasında yenilgiyi reddettiği sahne metinlerarasılığa örnek olarak verilebilir. Buradaki gönderme 1949 yapımı yönetmenliğini Robert Wise'in yaptığı "The Set Up" filine yöneliktir. Ancak, boksör Butch'ın sahnesi, The Set Up filminin bittiği yerden başlamaktadır.

Metinlerarasılığa verilebilecek bir başka örnek boksör Butch ve Marsellus'un rehin alındıkları sahne ve sonrasında özgürlüğe giden yolda kullanılan samuray kılıcıdır. Butch'un bir şekilde bulunduğu durumdan kurtulmayı başarması, tam kaçacakken geri dönmesi, kendisini öldürmek isteyen ancak şuanda zor durumda olan Marsellus'u kurtarmaya karar vermesi ve bunu yaparken de samuray kılıcı kullanması söz konusudur. Burada boksör Butch'un samuray kılıcını seçmesi bir anlam ifade etmektedir. Bu ifade samuray kılıcının sembolik anlamda yatmaktadır. Buradaki anlam erdem sahibi olan, adaleti göz önünde bulunduran ilkeli ve gururlu kişilerin davranışlardır.

Postmodern filmlerde metinlerin düzenli bir yapı içerisinde oluşturulması ve filme aktarımı söz konusu değildir. Bunun nedeni, film anlatı yapısı içerisindeki neden ve sonuç ilişkisine dayalı bir anlatının söz konusu olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda filme bakıldığında parçalı bir anlatı yapı görülmektedir. Bunun yanı sıra anlatı kalıplarının kesin sınırlılıklar içerisinde tanımlanmadığı, kartıştılıkların söz konusu olduğu (iyi-kötü, doğru-yanlış) görülmektedir. Bu durum anlatımın kronolojik yapısı parçalanarak aktarılması durumudur.

Sonuç olarak postmodern süreçle birlikte gerçeklik algısının değiştiği geleneksel anlatıların bağlayıcı bir unsur olmaktan uzaklaştığı bir dönemi başlattığı söylenebilir. Geleneksel yapıyı benimsemeyen bu anlatının dayandığı unsurlar ise çoğulculuk, metinlerarasılık pastiş, farklı türlerin bir arada olması, üst kurmaca ve ironidir. Bu unsurlar ise çalışmanın anlatı dilini ve biçim özelliklerini oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

- Atayman V.(2004), "Postmodern "Kurtarı cılar", DonKişot Yayınevi, İstanbul.
- Anderson P.(2016), "Postmodernitenin Kökenleri", (Çev.: Elçin Gen), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Aktulum, K. (2000), "Metinlerarası ilişkiler", Öteki Yayınevi, Ankara.
- Aytaç, G. (2003), "Genel Edebiyat Bilimi", İstanbul: Say Yayınları.
- Best, S.ve Kellner D. (2011), "Postmodern Teori - Eleştirel Soruştırmalar". Çev., Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard J. (1998), "Simülakrlar ve Simülasyon", Çev. Oğuz Adanır, İzmir:Dokuz Eylül Yayınları.
- Büyükköztürk, ř., Çakmak, E. K. , Akgün, Ö. E., Karadeniz, ř. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Connor, S.(2001), "Postmodernist Kültür", Çev. Doğan şahiner, Birinci Baskı, İstanbul: YKY.

- Pat Dowel P. ve Fried J.(1997), “Ucuz Anlaşmazlık: Quentin Tarantino’nun UcuzRoman’ı na İki Bakış ”, Çeviren: Sabri Büyükdüvenci & Semire Ruken Öztürk, Postmodernizm ve Sinema, Editör: Sabri Büyükdüvenci & Semire Ruken Öztürk, Bilim ve Sanat Yayınları/ Ark, Ankara.
- Eagleton, T. (1999) “Postmodernizm Yanılsamaları”. Çev., Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2003), “Pozitivist Metodoloji”. Ankara: Erk Yayınevi, 2003.
- Degli Esposti D.C.(1998) ,”Postmodernism in the Cinema”, Ed.by. Cristina Degli- Esposti, New York and Oxford, Berghahn Books.
- Dowell P., (2019) “Postmodernizm ve Sinema –Bölüm: Ucuz Anlaşmazlık: Quentin Tarantino’nun Ucuz Roman’ına İki Bakış” Çev:Sabri Büyükdüvenci, Semire Ruken Öztürk, Dipnot Yayınları.
- Featherstone M. (2005), “Postmodernizm ve Tüketim Kültürü”, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fried J., (2019) “Postmodernizm ve Sinema –Bölüm: Ucuz Anlaşmazlık: Quentin Tarantino’nun Ucuz Roman’ına İki Bakış” Çev:Sabri Büyükdüvenci, Semire Ruken Öztürk, Dipnot Yayınları.
- Garrett, R. (2007), Postmodern Chick Flicks The Return of the Woman’s Film. Newyork: Palgrave Macmillan.
- Giddens A.(1994), “Modernliğin Sonuçları”, Çev. Ersin Kuşdil, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gombrich E.H. (1998), “Modern Sanatın Öyküsü”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Harvey, D. (1999) “Postmodernliğin Durumu”, Çev. Sungur Savran, İkinci Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.
- HUYSEN, A., (2000), “Postmodernin Haritasını Yapmak”, Çev. Mehmet Küçük, Modernite versus Postmodernite, Der. Mehmet Küçük, Ankara: Vadi Yayınları.
- Jameson F. (1990), “Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı”, Necmi Zeka (Der.), Postmodernizm, Birinci Baskı, İstanbul: Kıyı Yayınları.
- Kellner D. (2000), “Toplumsal Teori Olarak Postmodernizm: Bazı Meydan Okumalar ve Sorunlar”, Çev. Mehmet Küçük, Modernite versus Postmodernite, Der.Mehmet Küçük, Ankara: Vadi Yayınları.
- Kumark K. (2010), “Sanayi Sonrası Toplumdan Post-Modern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları”, Çev. Mehmet Küçük Dost Kitabevi,Ankara
- Lewis C. (1993), “Alice Harikalar Diyarında”, İş bankasıYayınları, 2006. 18 WilliamGibson, Neuro-mancer, Harper Collins Publisher, London.
- Lunn, E. (2011), “Marksizm ve Modernizm Lukacs, Brecht, Benjamin, Adorno Üzerine Tarihsel Bir İnceleme”. (Çev: Y. Alogan). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Marshall, G. (1999), “Sosyoloji Sözlüğü”. Çev., Osman Akınhay ve Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Oliver B., (2019) “Postmodernizm ve Sinema –Bölüm: Modernite, Moernizm ve Postmodernist Film:Verhceven’in Temel İçgüdü’sünde Yüzeysellik” Çev:Sabri Büyükdüvenci, Semire Ruken Öztürk, Dipnot Yayınları.
- Rosenau, P. M.(1994), “Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri”, (Çev. Tuncay Birkan), Bilim ve Sanat Yay., Ankara.
- Sarup, M, (2004), “Post – Yapısalcılık ve Postmodernizm”, (Çev. Abdülbaki Güçlü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Smart B.(2000), “Postmodern Toplum Teorisi”, Çev. Mehmet Küçük, Moderniteversus Postmodernite, Der. Mehmet Küçük, Ankara: Vadi Yayınları.
- Şentürk, R. (2011) “Postmodern Kaos ve Sinema” (2. baskı). İstanbul: Avrupa Yakası Yayınları.
- Şimşek H. ve Yıldırım A. (2018), “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz M.(2006), Modernizmden Postmodernizme Sanat, Ütopya Yayınları.

Bölüm 3

GÖRÜNTÜ DİLİNİN NOKTALAMA İŞARETLERİ

Erkan ÇİÇEK¹

GİRİŞ

Var olmak yeryüzü sürgünümüzün başlangıcıdır. İnsan gerçeğin kavurucu çölünde yapayalnız kaldığında kendini ve hayatı anlamanın ağır sorumluluğu da beraberindeydi. Hakikatini arayan insanın hayalle tanışması aynı zamana denk gelir. Bu yüzden İnsanoğlu masal dinlemeyi sever. Mağara duvarlarına resimler çizdiğimiz günden bu yana bu hiç değişmedi. Masala, yaşayamadığımız aşkları, maceraları, içimizde kalmış uçarılıklarımızı sığdırırız ama bazen de yaşadıklarımız öylesine büyüldür ki masalın ta kendisi oluverir.

Önce dilden dile anlatılan masallar sözün yazıyla tanışmasından sonradır ki elden ele de dolaşmaya başladı. Papirüslerden taş tabletlere, antik tiyatrolardan yazının ve kâğıdın bulunmasına kadar tüm bu çabalar sanat ve edebiyat faaliyetleri aslında kendimize anlattığımız masalı başkalarına da duyurma çabamızdan başka bir şey değildi.

20.yüzyılın ilk çeyreğine geldiğimizde kendi masalını okuyan ve dinleyen insanoğlu artık onu izleyebilmek için de bir kapı araladı. Bu, modern dünyaya masallar anlatan sinemanın doğuşuydu. Sinema yepyeni bir anlatım dili oluşturdu. Bir romanın sayfalarında ya da bir şiirin dizelerinde anlatılan duygular artık görselliği estetikle birleştirerek beyaz perdeye aktarılabilirdi. Zamanla bu görsel dil diğer tüm anlatım dillerinde olduğu gibi kendi içinde bazı kurallar geliştirdi. (Öztürk, 2019e:79) Bu kurallar bir yandan estetik kaygılar güderken bir yandan da mesajın en iyi biçimde iletilmesi, anlatılan konunun en uygun akış içinde sunulmasını öngörmekteydi. İşte bu kuraların en önemlilerinden birisi de görüntü dilinin noktalama işaretleridir.

Hem televizyon, hem de sinema yapımları çekim, sahne, ayırım ve bölümlerden oluşur. TV ve sinema yapımları, genellikle birden fazla kamerayla, farklı mekânlarda ve farklı zamanlarda çekilen görüntüler içerir. Aynı ortamda çekim yapan farklı kameraların görüntülerini peş peşe eklerken veya farklı zamanda/mekânda çekilmiş görüntüleri bir kurgu cihazında sıralarken kullandığımız yön-

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Fotoğraf ve Video Anasanat Dalı, Öğr. Gör. Dr.

lamamıştır. Çocukluğumuzdan başlayarak TV görüntülerinin ve geçişlerinin ne anlama geldiği konusunda tekrara dayalı uzun bir zihinsel eğitimden geçtiğimiz için, flaş patlaması şeklindeki bu geçişin ne anlama geldiği konusunda artık çoğu izleyicide ortak bir kanaat oluşmuştur.

Efektli geçişler sıkıcı bir konuyu hareketlendirmek ya da daha seçkin bir duruma getirmek için kullanıldığında son derece banal, çirkin ve rahatsız edici de olabilirler. Bu görüntü geçiş yöntemleri uygun bir amaçla kullanılsa bile çok sık tekrarlanması durumunda izleyicinin dikkatini dağıtabilirler.

Sonuç olarak sinemasal söylem bileşenlerinden olan kurgu, önemli bir söylem yaratım unsurudur ve sinemanın gelişmesi ve sanat olarak kabul görmesinde önemli bir katkı sunmuştur. Sinemanın ilk dönemlerinde sadece görüntüyü kaydetme ve daha sonra belirli yerlerde gösteren bir araç olarak yapılan sinema, kurgu ile birlikte farklı bir yere evrilmiştir.

Sinemasal söylem öğeleri içerisinde farklı bir yere sahip olan kurgu, bu farklılığı söylemin bütün unsurlarını birbiriyle ilişkilendiren ve onların anlatıya olan katkı bütünlüğünü sağlamasından kaynaklanmaktadır. Farklı zaman ve mekânlarda çekilmiş ancak daha bütünlüklü bir anlama sahip olmayan görüntülerin bütünlük kazandığı aşamadır. (Öztürk, 2019d:149-150) Bu bütünlük sağlama aşaması ise kullanılan görüntü dilinin noktalama işaretleridir.

KAYNAKÇA

- Arijon, Daniel; "Film Dilinin Grameri", (Çev.) Yalçın Demir, N. Bayram, U. Demiray, N. Yayınevi : Es Yayınları, 2005.
- Asiltürk, Cengiz; "Sinemada Kurgu, Yayınlanmamış" YLS, Ankara, Gazi Üniversitesi, Ankara 1995.
- Belkaya, Gülümser, "Film Çözümlemede Temel Yaklaşımlar", Der Yayınları, İstanbul 2001.
- Büker, Seçil, "Sinemada Anlam Yaratma", İmge Kitabevi, Ankara 1991.
- Dmytryk, Edward; "Sinemada Yönetmenlik", 1. Basım, İzdüşüm Sinema Yayınları, İstanbul 2003.
- Monaco, James; "Bir Film Nasıl Okunur", 1.Baskı, Yayınevi : Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2002.
- Murch, Walter; "Göz Kırparken", Ar Sanat (Çev.) İbrahim Canikligil, Yayınevi : Jules Verne, İstanbul 2005.
- Macseelli, Joseph; "Sinemanın Beş Temel Öğesi", (Çev.) Hakan Gür, Yayınevi : İmge Kitabevi İstanbul 2001.
- Onaran, Alim şerif; "Sessiz Sinema Tarihi", Kitle Yayınları, Ankara 1994.
- Öztürk Ali; "Gerilim Filmleri Bağlamında Işık Kullanımının Anlam Yaratma Üzerindeki Etkisi: Olağan Süpeliler (The Usual Suspects) Film Örneği", Güzel Sanatlar Alanında Araştırma ve Değerlendirme 2019, Yayıncı Sertifika No : 15476 ISBN : 978-605-7852-82-3, Gece Kitaplığı, Ankara, 2019a. s.143.
- Öztürk, Ali; "Sinemanın Gelişim Sürecinde Kurgunun Anlam Yaratma Üzerindeki Etkisi " Türkiye Vizyonu: Multidisipliner Çalışmalar 2019 (Turkey Vision: Multidisciplinary Studies 2019) Sertifika No: 0607-16-008681, ISBN: 978-605-327-870-2, Ekin Yayınevi 2019b, s.481.
- Öztürk, Ali; "Sinemada Klasik Kara Film (Film Noir) Yeni Kara filme (Neo Noir) Geçiş: Dönüşü Olmayan Yol (Point Blank)", Asos journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of Academic Social Science) Yıl: 7, Sayı: 94, ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.15117>, Temmuz 2019c, s. 216.
- Öztürk, Ali; "The Importance of Discourse Components in The Creation of Narrative in Cinema: "Uzak" Güzel Sanatlar Alanında Araştırma ve Değerlendirme, Gece Kitaplığı, Yayıncı Sertifika No : 15476, ISBN : 978-605-7631-57-2, Ankara. 2019d s.149-150.

Sosyal Bilimler Araştırmaları II

- Öztürk, Ali: “1960’lı Yıllarda Türk Sinemasında Kent, Mekan ve İnsan İlişkileri: Gurbet Kuşları”
Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Akademik Çalışmaları, Cetinje 2019, Print Ivpe, Cetinje, Karadağ, 2019e. s.79
- Sokolov Aleksey G.: “Sinema ve Televizyonda Görüntü Kurgusu”, Çev. Semir Aslanyürek, 2. Baskı, Agora Kitaplığı. 2007.

Bölüm 4

OYUN KURAMI İLE İLİŞKİLİ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Nebiye KONUK¹

GİRİŞ

Sosyal bilimlerden fen bilimlerine birçok bilim dalının konusu olan oyun kuramı geniş kapsamlı bir çalışma alanına sahiptir. Oyun kuramı ile karar verme üzerine yapılan uygulamalar, denklemler arası ilişkilerin çözümüne yardımcı olmaktadır. Karar vermenin matematiksel şekilde ifade edilmesi olan oyun kuramı, savaş sanatından hisse senetlerinin satın alınmasına kadar pek çok alanda uygulanabilmektedir.

Karar verme tek kişinin yaptığı analiz değildir. Karar verme, karar vericilerin birbiri ile etkileşimi sonucunda oluşmakta ve bu sebepten tekli karar vermeden ayrılmaktadır. Aynı zamanda istenilen çözümün karşılanması içinde oyuncu sayısının net olarak belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda kavramın açıklanmasına bakmak gerekirse; “Oyun kuramı, iki ya da daha fazla kişi ya da grubun aldıkları karar neticesinde elde edecekleri kazançlarının, diğerlerinin kararları tarafından belirlendiği, karşılıklı karar almanın gerçekleştiği durumları inceleyen bir kuramdır” (Güvel ve Ata, 2009). Oyun kuramı kavramı karar almayı sağlayan durumların iki yada daha fazla oyuncunun olduğu durumları inceleyen bir kuramdır (Güvel ve Ata, 2009).

Oyun kuramı, gelişim süreci ve kullanım alanlarının ötesinde modern dönemde yaygınlaşması, ortak bir alt yapı sunması sebebiyle içerik analizinde bir değerlendirme imkanı ortaya çıkarmakta ve gelecek araştırmacılara yeni bir vizyon sunarak yapılabilecek çalışmalara arka plan katkısı sağlamaktadır. İçerik analizi istatistiki değerler üzerinden objektif bir bakış açısı ile değerlendirme ve yorumlama imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmada oyun kuramı ile ilişkilendirilen tezleri incelemek ve çalışmaların nasıl yapıldığı, hangi alanlarda gerçekleştirildiği aynı zamanda çalışmaların amaçları tespit edilmektedir. Yüksek Öğretim Kurumu, Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan oyun kuramı ile ilgili tezler örneklemini oluşturmaktadır. Belirli kısıtlar dahilinde, araştırma içerik analizi yöntemi ile

¹ Dr. Nebiye Konuk, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Eğitim Fakültesi, nebiyekonuk@kisbu.edu.tr

larda değişken sayısını artırarak birden fazla kesişim kümesi olan sonuçlar elde edilmesi muhtemeldir. Aynı zamanda oyun kuramının daha fazla konu edinilmesi ve tezlerde uygulama çalışmaları sunulmasının faydalı olacağı, sosyoloji bilimi açısından ise toplumsal kararlara entegre edilmesinin ve bu yönde program geliştirilmesinin çok boyutlu analizlere katkısının olacağı kanaati hasil olmuştur.

KAYNAKÇA

- Ahlatçioğlu, M. & Tiryaki, F. (1998). *Oyunlar Teorisi*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayını, Yayın No:4.
- Aliabadi, D. E., (2016). *Analysis of Collusion and Competition In Electricity Markets Using An Agent-Based Approach*. Sabancı Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Altınbay, E.H., (2013). *A Game Theoretic Analysis of The Second Punic War*. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Baird, Douglas G. & Gertner, R. H., (1996). *Game Theory and the Law*, Chicago: University of Chicago Press.
- Bal, M., (2011). *International Cooperation on Airborne Forest Firefighting: Opportunities for Turkey and Greece*. İzmir Ekonomi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Belen, G., (2009). *Dual Sales Channel Management with Price Competition*. Sabancı Üniversitesi, Yüksek lisans Tezi, İstanbul.
- Birihan, H.T., (2012). *Akıllı Adapte Olabilen ve Terör Amaçlı Saldırıları Düzenleyen Düşmana Karşı Güvenliği Sağlamak için Kaynakların Optimal Kullanımının Oyun Kuramı Ekseninde İncelenmesi*. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Büyükgöz, A., (2014). *Kentsel Dönüşümde Taraf Davranışlarının Kooperatif Oyun Kuramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Cengiz, Ö., (2005). *Oyun Teorisi ile Ulaşım Ağı Tasarımı*. Pamukkale Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Creedy, J., Borland, J., & Eichberger, J. (1992). *Recent Developments in Game Theory*. Books.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). *İçerik Analizinin Parametreleri*. *Eğitim ve Bilim*, 39(174).
- Çilingir, A. (2017). *İletişim Alanında İçerik Analizi Yöntemi Kullanılarak Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir İnceleme*. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 148-160.
- Dönmez, N. (2011). *A Game-Theoretic Approach to Uplink Power Control in CDMA Networks*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Duman, S., (2004). *Finansal Piyasalarda Ekonomik Sorunların Çözümünde Oyun Kuramı ile Bir Uygulama*. Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Duran, S.S.C., (2016). *Güncel Sanatta Oyun Kuramı Ve Oyun Kavramı*. Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Edes, İ., (2012). *Reputation Costs in Investor-State Dispute Settlement*. Sabancı Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erdoğan, U., (2015). *Sosyal ve Kültürel İşlevleri Bağlamında Birikme Geceleri (Ateş Gezmelere)*. Haliç Üniversitesi, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul.
- Friedman, D. (1991). *Evolutionary Games in Economics*. *Econometrica*, 59(3), 637-666.
- Gök, A., (2014). *Inter-Cell Interference Coordination in Ofdma Networks: Two Autonomous-Distributed Algorithms*. Boğaziçi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gökdeniz, K., (2008). *Özelleşen Yerel Yönetim Hizmetlerinin Yararlanıcıların Memnuniyet Düzeyine Etkisi*. Adnan Menderes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Gülsoy, S., (2017). *Dijital Oyuncu Kimliğinin İnşası Ve Sunumu*. Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi, Erzurum.
- Güner, S. (2003). *Oyun Kuramı ve Uluslararası Politika*. *METU Studies in Development*, 30(2), 163.

- Gürler, E., (2013). Bütünleşik Kentsel Koruma-Geliştirme Sürecinin Analitik Planlaması ve Stratejik Yönetimi: Performans Ölçme-Değerlendirme-Programlama Modeli. İstanbul Teknik Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Güvel, E. A., & Ata, A. Y. (2009). Yolsuzluk Olgusunun Ortaya Çıkmasında Asimetrik Bilginin Rolü: Teorik Bir Bakış Açısı. *Sosyoekonomi*, 9(1).
- Hasan, K., (2018). An Adaptive Offloading Decision Scheme in Two-Class Mobile Edge Computing Systems. İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Hücümen, M., (2007). Oyun Teorisi ve Firmaların Stratejik Davranışlarının Modellenmesi. Kocaeli Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Kara, N., (2017). Türkiye'de Vergi Kaybının Coğrafi Bölgeler Bazında Oyun Kuramı Yaklaşımı ile İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Keskin, H.İ., (2009). Oyun Kuramının Ekonomide Uygulanması. Çukurova Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Koçak, A., & Arun, Ö., (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 4(3), 21-28.
- Mamati, F.T., (2018). Mekânsal Deneyim ve Düşünce Yaratıcılık: Parazitlenme. İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Mills, H. (1960). Equilibrium points in finite games. *Journal of the Society for Industrial and Applied Mathematics*, 8(2), 397-402.
- Mutlu, E.İ., (2006). Typological Analysis of the European Court of Justice: a Game-Theoretical Approach to European Judicial Politics. Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Numanoğlu, N., (2015). Oyun Kuramı ile Süper Ligin Üç Büyük İstanbul Takımı İçin 2009-2010 Sezonu Durum Analizi. Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Öner, U.T., (2010). Hisse Senetlerinin Minimum Risk ile Maksimum Getirili Portföyünün Oyun Kuramı İle Oluşturulması. Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özay, N., (2019). Türkiye'de Dış Ticaret Kolaylıklarının Artırılması Bakımından Yetkilendirilmiş Ekonomik Operatör (AEO) Sisteminin Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi, Ankara.
- Schwalbe, U., & Walker, P. (2001). Zermelo and the Early History of Game Theory. *Games and economic behavior*, 34(1), 123-137.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M., & Dündar, H. (2014). Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173).
- Smith, V. L. (1976). Experimental Economics: Induced Value Theory. *The American Economic Review*, 66(2), 274-279.
- Suri, H., & Clarke, D. (2009). Advancements in Research Synthesis Methods: From a Methodologically Inclusive Perspective. *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430.
- Tinç, H.K., (2018). Tedarik Zincirinde İşbirlikçi Oyun Kuramı Kullanılarak Adil Kâr Paylaşımının Yapılması ve Enerji Sektöründe Uygulamalar. İstanbul Teknik Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Yalçın, G.D., (2012). Önce Dağıt Sonra Topla Araç Rotalama Problemi için Bulanık Ortamda Çok Amaçlı Yaklaşım ve Uygulama. Anadolu Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Yazıcı, E., (2014). A Game Theoretic Analysis of The Strategic Options Available for Israel in Response To Iran's Nuclear Program. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları. B. Yıldırım (Der.). İletişim Araştırmalarında Yöntemler: Uygulama ve Örneklerle (s. 105-155), Konya: Literatürk Akademia.
- Yıldırım, K., (2019). Onay Kodlu Güvenli M-Kupon Algoritmasının Geliştirilmesi Ve Biçimsel Analizi. Kocaeli Üniversitesi, Doktora Tezi, Kocaeli.

Bölüm 5

FRANCIS POULENC'İN ÜFLEMELİ ÇALGILAR İÇİN YAZMIŞ OLDUĞU ESERLERİN İNCELENMESİ

Zerrin TAN¹

GİRİŞ

Çağdaş dönem denen yeni müzik, tonal müzik ile tüm bağları kopararak, müzik tarihinde ton-dışı dönemi başlatmıştır. Tonal armoninin majör ve minör gamları kullanılmayıp, tonal gamlar yerine; pentatonik² diziler, kilise makamları, doğu ülkelerinin kullandığı antik makamlar tercih edilmiştir. Bu dönem ile birlikte sanata yön veren bir çok akım ortaya çıkmıştır. Bunlar; izlenimcilik, anlatımcılık, yeni-klasikçilik, gelecekçilik, doğacılık, ilkecilik, varoluşçuluk, folklorizm ve caz'dır.

İzlenimciliğin ilk temsilcisi C. Debussy olmuştur. 19. yüzyılın sonunda C. Debussy, R. Wagner'in ölümünün hemen ardından, o dönemin Wagner müzik felsefi bağimliliğinden kurtarabilen tek besteci olmuştur. Tonaliteye tamamen sırtını çevirmeden, tonalci yapıdan yararlanarak yeni müziğin tüm akımlarının kaynağı C. Debussy olmayı başarmıştır. Yeni müziğin başlıca özelliği uyumsuz sesler olmuştur. Artık müzik, güzel ve uyumlu olanı değil, gerçeği yansıtmakla görevlidir. Bu dönemde besteciler akım ve eğilimlerin çok yönlü olanaklarından yararlanmışlardır. C. Debussy'nin "Bir panın öğleden sonrası" yapıtı çağdaş müziğin ilk örneklerinden olmuştur(Tan,2009).

Anlatımcılık terimi, romantik sonrası akımların en sonuncusunu anlatan bir terimdir. Anlatımcılık, gizli duygulara ve bilinç altında kalmış duygu ve düşüncelere biçim vermek demektir. Bu yeni akımın önde gelen sanatçısı A. Schönberg, tonal armoninin yerine antonal bir yapıya sahip olan 12 ritimsiz diziyi oluşturmuştur.

Yeni-klasikçilik geleceğe dönük yönleriyle canlılık gösteren, geçmiş çağların stillerine yeniden hayat veren bir akım olmuştur. Geleneklere bağlı kalmak isteyen geçmişi, tonal ve melodik gelişim ile müziksel değerleri yeniden anlamlandı-

¹ Dr. Öğ. Üyesi, Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuarı, zerrintanoba@hotmail.com.

² Pentatonik: İlk kez Çin'de, bir ses üzerine tam beşliler çıkılarak elde edilen on iki kromatik sestem ilk beşinin sıralanmasıyla oluşmuştur. Kelime anlamıyla beş sestem oluşan dizidir ve bir sekizli içindeki belli beş sesin kullanılmasıyla oluşur. Ciddi bir müzik türü olduğu bilinen caz müzikte kullanılır.

Araştırmanın konusu olan üflemeli algılar için yazdığı eserler çerçevesinde Francis Poulenc, hayatı, sanatı ve kendi iç karmaşasına galip gelerek, ağdaş dnemnin önemli bir parçası olmayı başaran, derin sıkıntılar içindeki melankolik bir sanatçı rneği vermektedir.

Araştırma ile Poulenc'in eserlerindeki etki konusu açık olmaktan çok uzak olduğu anlaşılmıştır. Kendisinin üflemeli algılar eserleriyle ile ller arasında bir bağlantı kurduğu saptanmış olup, eserlerinde ise kendi karamsar yapısının, yaşam tarzı ile ruh halinin etkileri olduğu ortaya çıkarılmıştır.

20. yüzyıl Fransız müziğini gerek zarafeti ve dışa vurumcu teknik ustalık ge-rektiren pasajları ve melodileri, gerek ise melankolik ve karmaşık ruh durumunun etkisiyle ortaya çıkardığı eserler sonucu, Francis Poulenc'in kendi yüzyılının taklit edilemeyen tek bestecisi olduğu kanısına varılmıştır.

Bir müzisyenin kendini icra yönünden geliştirmesine yönelik yapılan bu araştırma; alıcının öncelikle eserin hangi dönem ve besteci tarafından ortaya çıkarıldığını ve müzikal anlamda icrasına yönelik verilere ulaşması gerektiği için, çalı-cıya büyük lde ışık tutmuş ve icracıyı yönlendirme ve bilgilendirme açısından önemini açık bir şekilde vurgulamaktadır.

Kaynakça

- Aktze, İ. (2004). *Müziği Anlamak- Ansiklopedik Müzik Sözlüğü.* (2. Basım). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Ivry, B. (1996). *Francis Poulenc.* (1st Edition). London: Phaidon Press
- Kaygısız, M. (2004). *Müzik Tarihi.* (3. Basım). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Mellers, W. (1995). *Francis Poulenc.* Oxford: Oxford University Press.
- Moore, C. (2012). A Perfect Accord: Music and Gesture in Francis Poulenc's Les Biches. *Les Cahiers de la Socit qubcoise de recherche en musique.* 1-2(13),97-103, DOI: 10.7202/1012355ar.
- Özgür, . (2001). Pentatonik Müzik ve Dünya Müziğine Etkileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 1(14),85-86.
- Poulenc, F. (2014). *Articles and interview: notes from the heart.* (1st Edition). (Collected, Edited and annotated by Nicolas Southon (1988); translated by Roger Nichols). New York: Ashgate Publishing.
- Saraç, T. (1976). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük.* (1. Basım). İstanbul: Adam Yayınları.
- Say, A. (2004). *Müzik Sözlüğü.* (1. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Schmidt, C.B. (1995). *Catalogue of the Compositions of Francis Poulenc.* Oxford: Clarendon Press.
- Tan, Z. (2009). *Francis Poulenc Obua ve Piyano Sonatının; Form, Analiz ve İcra Yönünden İncelenme-si.* Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Tan, Z. (2013). Eugene Bozza'nın Oda Müziği Eserlerinde Obuanın Yeri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2(15),147-158.

Bölüm 6

ÇOCUK ve ÇEVRE EĞİTİMİ

Esra DEMİR ÖZTÜRK¹
Burcu COŞANAY²

1. ÇEVRE EĞİTİMİ NEDİR?

Çevre ile ilgili olarak sözlük anlamına bakıldığında; Türk Dil Kurumu sözlüğünde “bir şeyin yakını, etraf, periferi” olarak geçmektedir. Yine aynı sözlükte çevre, “kişinin içinde bulunduğu toplumu oluşturan ortam” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011). “Environment” olarak İngilizce karşılığı olarak belirtilen çevre, Fransızca olarak etrafında manasını taşıyan “environ” kelimesinden türediği bilinmektedir. Ansiklopedik anlamına bakıldığında çevre, bireylerin doğal olarak her zaman farkında olmadan gerçekleşen doğal olayların içerisinde oluşan yaşamını ifade etmektedir (Gelişim Hachette,1983).

1970’li yılların başlarında “çevre” kelimesi halk dilinde görülmeye başlanmıştır. Çevre, bireylerin ve diğer canlı varlıkların hayatları süresince birbirleri ile etkileşime girdikleri biyolojik ve sosyokültürel olayların gerçekleştiği bir evreni ifade etmektedir (Daştan, 1999). Başka bir tanımlamada çevre; canlı türlerin birbirleri ile hayati fonksiyona sahip bir bağ taşıdıkları, birbirlerini etkiledikleri aynı zamanda da birbirlerinden etkilendikleri mekânsal ortamı belirtmektedir (Atasoy, 2006). Aynı zamanda çevre; doğrudan ya da dolaylı bir biçimde bireyleri etkileyen maddi ve manevi olarak gelişimini sağlayan, yaşam şartlarını etkileyen coğrafi ve toplumsal etkenlerin tamamını içermektedir (Ergin, 2011). Çevre, biyotik ve abiyotik bağlamda canlıları yaşam süresince etkileyen bütün faktörlerin en temel anlamda çatısını oluşturmaktadır (Yücel ve Morgil, 1998). Etimolojistler, insan ve organizma etrafında olan her şeyin ya da tüm koşulların çevre olan nitelemektedirler (Young, 2011). Ekolojik olarak çevre, bireyi etkileyen canlı ve cansız her şeyi kapsamaktadır (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003).

Çevre eğitimi incelendiğinde ise “çevre eğitimi” teriminin ilk olarak, Doğa ve Doğal kaynakları koruma amacıyla oluşturulan, 1948 yılında Fransa’nın Paris şehrinde gerçekleştirilen Uluslararası Birlik Konferansı’nda geçtiği görülmüştür.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, e.demir@alparslan.edu.tr

² Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi, b.cosanay@alparslan.edu.tr

Sözcükler: Tohum, sonbahar, ilkbahar, yaz, kış.

Öğrenme Süreci

Çocuklarla sınıfta daire şeklinde oturulur. Çocuklara “Bugün sizinle Minik Tohum’un öyküsünü okuyacağız. Bakalım Minik Tohum’un başından nasıl maceralar geçmiş.” diyerek öyküye başlar. “Karlı bir kış günüydü, yeryüzünde bembeyaz bir örtü ile kaplanmıştı ve çok soğuktu. Minik tohum toprağın altındaki sıcak yuvasında uyuyordu. Böylece günler geçti. Derken yavaş yavaş havalar ısındı, karlar eridi, minik tohumlar sıcaklığı hissetti, uyandı. Başını topraktan çıkardı. İlkbahar gelmişti. Artık güneş açıyor, yağmur yağıyor, minik tohumlar büyüyordu. Kocaman bir yaprağı oldu, bir tane daha yaprağı oldu. Çiçek açıyor minik tohum kocaman bir çiçek oluyordu. Artık sonbahar gelmişti. Sıcak yaz günleri yavaş yavaş uzaklaşıyordu. Yağmurlar başlamış, kuvvetli rüzgârlar çiçeklerin yapraklarını döküyordu. Derken minik bir tohum düştü yerdeki sararan yaprakların arasına. Minik tohum rüzgârla bir o yana savruldu, bir bu yana. Rüzgâr minik tohumu kuytu bir yere bıraktı. Artık kış da iyice yaklaşmıştı. Bir an önce yuvasına yerleşmeliydi. Yoksa bu kış günü ne yapardı. Minik tohum sıcacık, sevimli yuvasına çekildi. Hemen uykuya daldı. Ta ki ilkbahara kadar.” Daha sonra çocuklara çeşitli roller dağıtılarak dinlenen öyküyü canlandırmaları istenir.

Aile Katılımı

Ailelerden çocuklarıyla beraber evde yetişecek bir bitkinin tohumunu inceleyerek saksıda yetiştirmeleri ve çocuğa bu bitkinin bakımının sorumluluğunu vermeleri istenir.

KAYNAKÇA

- Ahi, B. (2019). Erken Çocukluk Dönemi Çevre Eğitiminde Öğretmenin Rolü. Deniz Kahriman Pamuk (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik* içinde (s.71-87). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ahi, B. & Kahriman Pamuk, D. (2019). Toplum, Aile ve Çevre Eğitimi İlişkileri: Çeşitli Ülkelerde Erken Çocukluk Dönemi Çevre Eğitimi Yaklaşımları. Deniz Kahriman Pamuk (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik* içinde (s.89-118). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alp, E., Ertepinar, H., Tekkaya, C. ve Yılmaz, A. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutum ve bilgileri üzerine bir çalışma*. 7. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara.
- Atasoy, E. (2006). *Çevre İçin Eğitim*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Bakırcı, H. ve Artun, H. (2011). Farklı ülkelerin çevre eğitimi politikalarını karşılaştırmaya yönelik bir durum çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 202-223.
- Basile, C. G. (2000) Environmental Education as a Catalyst for Transfer of Learning in Young Children, *The Journal of Environmental Education*, 32(1), 21-27.
- Buhan, B. (2006). Okul Öncesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Çevre Bilinci ve Bu Okullardaki Çevre Eğitiminin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Cevher-Kalburan, F. N. (2009). "Çocuklar için çevresel tutum ölçeği" ile "yeni ekolojik paradigma ölçeği"nin geçerlik güvenilirlik çalışması ve çevre eğitim programının etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Coşanay, B. (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının (5-6 Yaş) Çevresel Tutumlarının Çocuk ve Öğretmen Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya
- Çabuk, B. ve Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1),190-198.
- Daştan, H. (1999). *Çevre Koruma Bilinci ve Duyarlılığın Oluşmasında Eğitimin Yeri ve Önemi(Türkiye Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Durakoglu, A. (2014). Environmental education in the context of child's interaction with nature according to Maria Montessori. *The Anthropologist*, 18(2), 309-313.
- Ergin, E. (2011). *Çevre bilinci geliştirmede sosyal bilgiler dersinin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri (Elazığ ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Gelişim Hachette. (1983). *Genel Kültür Ansiklopedisi*. Ankara: Gelişim Yayınları.
- Gökçeli, F.K. (2015). *Çevre Eğitim Programının 48-66 Aylık Çocukların Çevresel Farkındalıklarına Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gülay, H. & Öznacar, M.D. (2010). *Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Çevre Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- <http://okuloncesi.eba.gov.tr/etkinlik/325> 30.08.2019 tarihinde erişilmiştir.
- IUCN (1970). International Working Meeting On Environmental Education In The School Curriculum, Final report, September 1970, Gland, Switzerland: IUCN.
- Kahriman Pamuk, D. & Ahi, B. (2019). Etkinlikler. Deniz Kahriman Pamuk (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik* içinde (s.113-230). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karadağ, A.P. & Bayraktar, V. (2016). *Erken Çocukluk Döneminde Doğa Bilimleri ve Etkinlikleri*. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Keinath, S. D. (2004) *Environmental education and perceptions in eastern nepal: analysis of student drawings*. Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Forestry Michigan Technological University.
- Moseley, C., Reinke, K. & Bookout, V. (2002). The effect of teaching outdoor environmental education on preservice teachers' attitudes toward self-efficacy and outcome expectancy. *The Journal of Environmental Education*, 34(1), 915. doi: 10.1080/00958960209603476
- Ogelman-Gülay, H. & Durkan, N. (2013). Toprakla Buluşan Çocuklar: Küçük Çocuklar İçin Toprak Eğitimi Projesinin Etkililiği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 632-638.
- Önder, A. & Özkan, B. (2013). *Sürdürülebilir Çocuk Gelişimi Okul Öncesinde Etkinliklerle Çevre Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özgür, S.D. & Yılmaz, A. (2013). The effect of environmental education on the pre-service teachers' affective tendency towards the environment and cognitive structure. *Social and Behavioral Sciences*, 106, 2704-2713.
- Payne, P. (2005). Families, homes and environmental education. *Australian Journal of Environmental Education*, 21(1), 81-95.
- Pearson, E., & Degotardi, S. (2009). Education for sustainable development in early childhood education: A global solution to local concerns. *International Journal of Early Childhood*, 419, 97-111.
- Phenice, L. A., ve Griffiore, R. J. (2003). Young children and the natural world. *Contemporary Issues in early childhood*, 4(2), 167-171.
- Plevyak, R., Bendixen-Noe, M., Henderson, J., Roth, R. & Wilke, R. (2001). Level of teacher preparation and implementation of EE: Mandated and nonmandated EE teacher preparation states. *The Journal of Environmental Education*, 32(2), 28-36. doi: 10.1080/00958960109599135
- Robertson, J. S. (2008). *Forming Preschoolers' Environmental Attitude: Lasting Effects of Early Childhood Environmental Education*. Environmental Education and Communication. Master of Arts. Royal Roads University. Canada.

Sosyal Bilimler Araştırmaları II

- Robertson, J. S. (2008). *Forming preschoolers 'environmental attitude: lasting effects of early childhood environmental education*. Doctoral dissertation, Royal Roads University, Victoria.
- Rousseau, J.J. (2002). *Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine*. (çev. Mehmet Baştürk-Yavuz Kızılçim). İstanbul: Babil Yayıncılık.
- Rousseau, J. J. (2009). *Emile*. Selis Kitaplar. İstanbul: Çalış.
- Shepardson, D.P., Wee, B., Priddy, M. ve Harbor, J. (2007). Students' mental models of the environment. *Journal of Research in Science Teaching*, 44, 327-348.
- Taşkın, Ö. ve şahin, B. (2008). Çevre kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 1-12.
- TDK (2011). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük. <http://sozluk.gov.tr/>
- Uluçınar Sağır, ř., Aslan, O. ve Cansaran, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevre bilgisi ve çevre tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(2), 496-511.
- Wilbrant EC 2014. *Okul Öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yardımcı, E. ve Bağcı-Kılıç, G. (2010). Çocukların gözünden çevre ve çevre sorunları. *İlköğretim online*, 9(3), 1122-1136.
- Young, G. L. (2011). *Environmental Encyclopedia*. China: Gale Cengage.
- Yücel, S. A. ve Morgil, F. İ. (1998). Yükseköğretimde çevre olgusunun araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 84-91

Bölüm 7

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÖZEL GEREK SINİMLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK YAPILAN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ

Zeynep APAYDIN DEMİRCİ¹

GİRİŞ

Eğitim, tüm çocuklar için önemlidir, ancak sosyal ve ekonomik olanakları sınırlı olabilen engelli çocuklar için daha da önemlidir (Aron ve Loprest, 2012). Özel eğitim her şeyden önce bireysel gereksinim üzerine odaklanır. Hedefe yönelik ve dikkatli bir şekilde planlanır. Özel eğitim, öncelikleri belirleyerek bilgiyi sunmada farklı yöntemler, farklı eğitim hızları, farklı rehberlik uygulamaları, farklı sınavlar, farklı sınıflandırma standartları, özel bir şekilde öğretilen özel bir müfredat hazırlamaktır. Her öğrencinin gelişiminin izlenmesi ve yeterli ilerleme görülmediğinde, hedeflerin değiştirilmesi konusunda sorumluluk almak anlamına gelir (Lemons, Vaughn, Wexler, Kearns ve Sinclair, 2018). Özel eğitime gereksinim duyan bireyi, farklı sebeplerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterliliği yönünden akranlarından anlamlı farklılık gösteren bir birey olarak tanımlayabiliriz (Dikiçi-Sığırtmaç ve Deretarla-Gül, 2014). Özel eğitimin amacı, özel gereksinimli olan çocukları ihtiyaçlarına göre hazırlanmış Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı ile en az sınırlandırılmış ortamda kendine yetebilen ve bağımsız bireyler olarak yetiştirebilmektir (Ataman, 2017). Özel gereksinimli bireylerin toplumda sayısı giderek artmaktadır. Sosyal devlet anlayışını kabul eden pek çok ülke, özel gereksinimli çocuklarla engelsiz çocuklara eşit fırsatlar sağlamalı ve yeterli kapasitede eğitim kurumları açıp eğitim imkânlarını zenginleştirmelidir. Bu konu ile ilgili uluslararası kurumlarda ve insan haklarıyla ilgili resmi belgelerde özel eğitim hakkı yer almıştır. Bu nedenlerle özel gereksinimli bireylere verilen eğitimin nitelikli olarak devam ettirilmesi oldukça önemlidir (Yıldırım-Doğru, Özlü, Kançeşme ve Doğru, 2015). Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre çocukların tamamının normal ya da özel gereksinimli ayırt edilmeksizin eğitim almaya hakkı olduğundan yola çıkarak, özel gereksinimli çocukların da diğer çocuklar ile haklarının eşit olduğunu bilmemiz oldukça önemlidir. Bu bağlamda özel gereksinimli çocukların daha

¹ Öğr. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, zeynep.demirci@biilecik.edu.tr

ÖNERİLER

2008-2018 yılları arasında Türkiye’de gerçekleştirilen erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklara yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, otizm spekturum bozukluğu olan çocuklara yönelik yapılan araştırmaların diğer özel gereksinimli ocuk gruplarına yönelik yapılan araştırmalara göre daha çok olduğu bulunmuştur. Ayrıca yapılan çalışmalarda, en fazla deneysel araştırma yönteminin kullanıldığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmalarda boylamsal çalışmalara yer verilmemiştir ve kaynaştırma eğitimine yönelik sadece dört çalışmaya ulaşılmıştır. Konu ile ilgili yapılan çalışmaların örneklem grubu yaşları incelendiğinde, 0-3 yaş çocuklarına yönelik pek fazla çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma sonucuna ilişkin aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Türkiye’de erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocuklara ilişkin geliştirebilecek eğitim ve müdahale programları çeşitlendirilebilir.
- Erken ocukluk eğitiminde kaynaştırma eğitimi çalışmalarına gereken önem verilerek artırılmalıdır ve normal gelişim gösteren çocukların akran öğretiminden yararlanılarak özel gereksinimli çocukların öğrenmeleri desteklenebilir.
- Yapılacak olan araştırmalarda ağırlıklı olarak bir özel gereksinimli gruba yönelik değil aynı zamanda diğer alanlarda gelişimsel sorun yaşayan özel gereksinimli çocuklara yönelik geliştirilen programların arttırılmasının ve gereken önemin verilmesinin yararlı olacağı dşnlmektedir.
- Bebeklik döneminde (0-3 yaş) zel gereksinimli çocuklara yönelik yapılan araştırmaların arttırılmasının erken müdahale programları açısından daha etkili olacağı dşnlmektedir.
- Özel gereksinimli çocuklara yönelik yapılan müdahale programlarının etkileri uzun zaman aralığında takip edilerek boylamsal çalışmalar yapılabilir.
- Yapılacak olan araştırmalarda; sunulan bildirilerin ve kitapların da içerik analizi yapılabilir, öğretmenler, ebeveynler ve Ğretmen adayları ile yapılan çalışmalar incelenebilir.

KAYNAKÇA

- AĞca, . (2012). Normal Gelişim Gösteren ve Dil Bozukluğu Olan Tek Dilli ocuklar ile İkidilli ocukların Kavram Gelişimlerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, EĞitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aldemir, . (2011). *Gelişimsel Yetersizlik Gösteren ocuklara Okul ncesi Dönem Akademik Becerilerin Ğretiminde Küçük Grup Ğretim Dzenlemesiyle Sunulan Sabit Bekleme Süreli Ğretimin Etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, EĞitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aldemir, . ve Grsel, O. (2014). Gelişimsel Yetersizlik Gösteren ocuklara Okul ncesi Dönem Akademik Becerilerin Ğretiminde Küçük Grup Ğretim Dzenlemesiyle Sunulan Sabit Bekleme Süreli Ğretimin Etkililiği. *Kuram ve Uygulamada EĞitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 715-740.

- Altundađ, M., Ural, M., Eratay, E., Aydođan, Y. (2017). Yetersizliđi Olan ve Olmayan Okulöncesi Çocuklara Verilen Seramik Eğitimi ve Uygulamaların Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 17 (1), 1-16.
- Aron, L. ve Loprest, P. (2012). Disability and the Education System. *The Future of Children*, Volume 22, Number 1, 97-122.
- Aslan, C. ve Çakmak, S. (2016). İşlevsel Görme Aktivite Programı ile Az Gören Çocuđun İzleme Becerilerinin Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(1), 59-74.
- Ataman, A. (2017). Özel Eğitimin Anlamı ve Amaçları. Atilla Cavkaytar (Ed.), *Özel Eğitim. Vize Yayıncılık*, Ankara.
- Atlas, H. (2017). *Okul Öncesi Dönemdeki İşitme Kayıplı Bir Çocuğun Gelişen Okuryazarlık Yaşantılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Atlas, H. ve Uzuner, Y. (2018). Okul Öncesi Dönemdeki İşitme Kayıplı Bir Çocuğun Gelişen Okuryazarlık Yaşantılarının İncelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi ENAD*, Cilt 6 / Sayı 1, 54-89.
- Bakkaloğlu, H. (2008). Etkinliğe Dayalı Müdahale Programı'nın 3-6 Yaş Gelişimsel Geriliği Olan Çocukların Geçiş Becerilerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 355-406.
- Balçık, B. (2010). *Otizmlili Bireylere Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykülerin Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Batu ve Yükselen, (2015). *Erken Çocukluk Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamalarında Genel Prensipler*. E. Nilgün Metin ve Arzu İpek Yükselen (Ed.), Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim-3 Özel Gereksinimli Çocuklar ve Kaynaştırma. Hedef Yayıncılık, Ankara.
- Bildiren, A. (2016). *Proje Temelli Yaklaşıma Dayalı Erken Müdahale Programının Üstün Yetenekli Çocukların Problem Çözme Becerisine Etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bilmez, H. (2014). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Ortak Dikkate Tepki Verme Becerisinin Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bozkurt, F. (2009). *Zihinsel Yetersiz Tanısı Alan Çocukların Tanılama Süreçlerinin Betimlenmesi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Büyükköşe, D. (2012). *Normal İşitme ve İşitme Engelli Çocukların Kavram Gelişimlerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükköztürk, ř., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, ř. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Currie, J. ve Kahn, R. (2012). Introducing the IssueKahn. *The Future of Children*, Volume 22, Number 1, 97-122.
- Çakmak, S. (2011). *Görme Engeli Olan Çocuklara Özbakım Becerilerini Kazandırmada Video ile Model Olunarak Sunulan Aile Eğitim Programının Etkililiği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakmak-Teloğu, ř. K. (2016). *Erken Çocuklukta Üstün Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Ahlaki Akıl Yürütmelerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dağlıoğu, E. H., Çalışandemir, F., Alemdar, M. ve Bencik-Kangal, S. (2010). Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların İnsan Figürü Çizimleri. *ilköğretim Online*, 9(1), 31-43
- Dikici-Sığırtmaç, A. ve Deretarla-Gül, E. (2014). Okul Öncesinde Özel Eğitim. Vize Yayıncılık, Ankara.
- Duman, G. ve Koçak, N. (2013). Anaokulu Kaynaştırma Sınıfında Yer Alan Özel Gereksinimli Bir Çocuğun Sosyal Oyun ve Sosyal İletişim Özellikleri. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, Vol 2 (3), July 2013, pp. 99-108.
- Emalı-Alptekin, A. (2011). *0-3 Yaş Özel Eğitim Alan Zihinsel Engelli Çocukların Gelişiminde Aile Katılımlı Eğitimin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Ergin, G. (2017). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Hayali Oyun Davranışlarının Çeşitlendirilmesinde İpucunun Giderek Arttırılmasıyla Öğretimin Etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ergül, C. (2012). Language and Narrative Skills in Young Children With Special Health Care Needs. *Eurasian Journal of Educational Research*, 46, 63-80.
- Kanmaz, T. (2017). *Hareketli Oyun Eğitim Programının Okul Öncesi Kaynaştırma Eğitimi Alan Ortopedik Engelli Çocukların Kaba Motor Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karadağ, F., Yıldız Demirtaş, V. ve Gırlı, A. (2014). Okul Öncesi Dönemde Akranların Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrenciyi Tercih Etme Durumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 31, 191 – 215.
- Kaya, A. (2010). *Oyun Müdahale Programının 3-5 Yaş Arasındaki Özel Gereksinimli Çocukların Bilişsel Becerilerinin Desteklenmesindeki Etkililiğinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaymaz, M. (2017). *İşitme Kayıplı Bir Çocuk ve İşiten Kardeşinin Çeşitli Bağlantılarda Etkileşimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Keskin, B. , Hanbay, E. ve Kalyoncu, M. (2017). 5-8 Yaş Grubu Otistik Çocuklarda Egzersiz Uygulamalarının Sportif Performans Üzerine Etkileri. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt (Vol) 7, Sayı (No) 2.
- Kılıçkaya, A. ve Zelyurt, H. (2015). Okul Öncesi Programlarında Özel Gereksinimli Bireylerin Yer Alma Durumlarının İncelenmesi (1989-2013). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (4), 200-212.
- Kınık, B. (2018). *Montessori Temelli Bireysel Eğitim Programının Özel Eğitim Gereksinimi Olan Çocukların Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Erken Çocukluk ve Okul Öncesi Dönemlerinde Özel Eğitim* (1.Baskı). Eripek, S. (Ed.), Özel Eğitim (17-25). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Küçükler, S., Erdoğan, N. ve Çürük, Ç. (2014). Anasınıflarında Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Yetersizliği Olan Çocukların Akran Kabulü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 36, ss. 163-177.
- Lemons, C., Vaughn, S., Wexler, J., Kearns, D. ve Sinclair, A. (2018). Envisioning an Improved Continuum of Special Education Services for Students with Learning Disabilities: Considering Intervention Intensity. *Learning Disabilities Research & Practice*, 33(3), 131-143.
- Lenger, D. M. (2015). *Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Okul Öncesi Dönem Çocukların Oyun Davranışları ve Görme Yetersizliğinden Etkilenmemiş Akranları ile Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Odluyurt, S., Aldemir, O., ve Kapan, A. (2016). An Investigation on the Effects of PECS and Observational Learning in Initiating and Maintenance of Communication among Children with Autism. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 8 (2), 151-164.
- Odluyurt S., Batu, E. S. (2010). Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocuklara Kaynaştırmaya Hazırlık Becerilerinin Öğretimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (3), 1533-1572.
- Ökcün-Akçamuş, M. Ç. (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit, Oyun, Jestler ile Sözcük Dağarcığının İlişkisi. *Kastamonu Education Journal*, 26(3), 673-684.
- Özaydın, L., Tekin-İftar, E. ve Kaner, S. (2008). Arkadaşlık Becerilerini Geliştirme Programının Özel Gereksinimi Olan Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Etkileşimlerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9 (1) 15-32.
- Özer, E. (2012). *Normal Gelişim Gösteren ve Down Sendromlu Çocukların Dil Özelliklerinin Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rakap, S. ve Balıkçı, ř. (2017). Using Embedded Instruction to Teach Functional Skills to a Preschool Child With Autism. *International Journal of Developmental Disabilities*, 63:1, 17-26.

- Saranlı, A. G., Er, S. ve Deniz, K. Z. (2017). Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Yetenekli Çocukların Dil Gelişimlerinin Analizi. *Yaşadıkça Eğitim*, Cilt 31, Sayı 1, s.1-20.
- Sazak-Pınar, E. (2006). Dünyada ve Türkiye’de Erken Çocukluk Özel Eğitiminin Gelişimi ve Erken Çocukluk Özel Eğitim Uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7 (2) 71-83.
- Sönmez, M. (2012). *Sınıf Çaplı Kendini İzleme Öğretiminin Okul Öncesi Dönemdeki Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocukların Etkinlikle İlgilenme Düzeylerine Etkileri*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şahin, R. ve Özdemir, S. (2015). Okul Öncesi Dönem Görme Engelli Çocukların Oyun Çeşitlilik ve Karmaşıklık Düzeyini Artırmada Genişletme Tekniğinin Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(2), 101-120.
- Şen, G. (2015). Görme Yetersizliğinden Etkilenen Çocuklar ile Olağan Gelişim Gösteren Çocukların Zihin Kuramı Becerileri ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenol, F. B. (2017). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan Okul Öncesi Sınıflarında Drama Eğitim Programının Çocukların Etkileşimi ve Sosyal Bilgi İşleme Sürecine Etkililiğinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taymaz-Sarı, O., Biçer, E. ve Kasım, D. (2017). Gelişimsel Sorunları Olan Çocuklarda Oyun Temelli Ev ve Çocuk Merkezli Eğitim Programının Etkililiği Üzerine Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 32(4): 960-981.
- Toper-Korkmaz, Ö. (2015). *Eve Dayalı Olarak Gerçekleştirilen Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programının (ETEÇOM) Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocuklar ve Anneleri Üzerindeki Etkililiği*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Töret, G. (2010). *Otizmlı, Down Sendromlu ve Normal Gelişim Gösteren Türk Çocukların Dil Öncesi Dönemdeki Jest Kullanım Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Töret, G. ve Acarlar, F. (2011). Otizmlı, Down Sendromlu ve Normal Gelişim Gösteren Türk Çocukların Dil Öncesi Dönemdeki Jest Kullanım Becerilerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 1461-1478.
- Turan, F. ve Ökcün-Akçamuş, M. Ç. (2013). Otistik Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerileri ve Taklidin Alıcı-İfade Edici Dil Gelişimi ile İlişkilerinin İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24, 1-6.
- UNİCEF (2012). Early Childhood Development and Disability: A discussion paper. World Health Organization, Switzerland.
- Yıldırım-Doğru, S. S. ve Çetingöz, D. (2017). Duyu Eğitiminin Otistik Çocukların Alıcı Dil Gelişimine Etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:25 No:5 1819-1834.
- Yıldırım-Doğru, S. S., Bek, H., Konuk-Er, R. ve Demiray, P. (2010). Engelli ve Normal Gelişim Gösteren Okul Öncesi Çocukların Sözcük Dağarcığı Düzeylerinin Belirlenmesi. *Türk Bilim Araştırma Vakfı Dergisi*, 3(4) 2010 335-341.
- Yıldırım-Doğru, S.S. ve Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2013). *Erken Çocukluk Döneminde Özel Eğitim*. Maya Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım Doğru, S.S., Özlü, Ö., Kançeşme, C. ve Doğru, S. (2015). Özel Eğitim Üzerine Yapılan Proje Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 286-296.
- Yıldırım-Erişkin, A. (2013). *Normal Gelişim Gösteren, Down Sendromlu ve Otizmi Olan Çocukların Temel Kavramları ile Ortalama Sözcük Uzunlukları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yücesoy-Özkan, S., Gülboy, E. ve Kaya, F. (2018). Teaching Children with Intellectual Disabilities through Video Prompting: Smartphone vs. Tablet. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 10 (1), 32-48.

Bölüm 8

PERSONEL GÜÇLENDİRMENİN ÖRGÜTSEL ÖZDEŞLEŞMEYE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Gökhan ULUDAĞ¹

GİRİŞ

İş hayatında organizasyonların buldukları sektör içerisinde tutunmaları ve başarılı olmaları giderek zorlaşmaktadır. Bu durumun çok sayıda nedeni bulunmaktadır. Ekonomik güç, çalışan sayısı, teknolojik yeniliklere uyum sağlama, talep olan yerlerin tespiti vb. durumlar bunlara örnek gösterilebilir. Fakat unutulmaması gereken bir durum vardır ki o da tüm imkânlarınız ne kadar iyi olursa olsun, çalışanlarınızdan istenilen düzeyde verim alamazsanız rakiplerinizin gerisinde kalmanız söz konusudur.

Bir organizasyon içinde çalışan kişiler çeşitli yöntemler kullanılarak motive edilebilir ve daha fazla performans göstermeleri sağlanabilir. Bu yöntemlerden birisi de örgütsel özdeşleşmenin sağlanmasıdır. Çalıştığı organizasyonla özdeşleşen, benimseyen, kaliteli ürün gerçekleştirildiğinde mutlu olan, kalitesiz bir iş ortaya konduğunda ise üzülen çalışanlar, organizasyonlarının zarar görmemesi ve rakiplerine karşı üstünlük elde etmesi için birçok fedakârlık yapabilirler.

İş hayatında, çalışanlarını başka organizasyonlara kaptırmamak ve onların organizasyonlarına olan adanmışlıklarını daha üst seviyeye çıkarmak isteyen kurumlar “bizlik” kavramına yani özdeşleşmeye daha fazla değer vermektedirler (Özcan, 2012:26).

Bir organizasyonun amaçlarına ulaşmasında çalışanlarına önemli görevler düşmektedir (Çınar ve Yeşil, 2016:287). Görev aldığı organizasyonla özdeşleşmeyen çalışanların, organizasyonlarının başarısı için daha fazla performans sergilemesini istemek, başarısız olduğu durumlarda üzülmesini beklemek ve zaman zaman daha fazla mesai yapmasını beklemek oldukça zordur. Nitekim özel durumların dışında çalışanlar aynı maaşı alacak olup, kendisinden fedakârlık yapmak istemeyebilirler.

¹ Dr., Emniyet Genel Müdürlüğü. guludagg@hotmail.com

Çalışanların yaptıkları işi sıradan ve değersiz olarak görmelerini engellemek için yöneticiler tarafından yaptıkları işin önemi ve anlam katılması gerekmektedir. Zira yaptığı işi anlamsız olarak gören kişilerin verilen işi üstün körü yapması söz konusu olabilir. Çalışanları her gün farklı birimlerde çalıştırmak yerine kabiliyetleri noktasında en fazla fayda sağlanacak alanlarda uzmanlaştırarak yetkinlik kazandırılmalıdır. Çalışanlardan her şeyi başkalarının söylediğini moto mot yapmaları yerine işin amacına uygun faydalı ve işi kolaylaştıran bireysel kararlar almalarına fırsat tanınmalıdır. Çalışanların yaptıkları eylemler sonucunda yaptıkları iş üzerinde etkili olmalarına imkân tanınmalıdır.

Bir organizasyon içerisinde personel güçlendirmenin etkili bir şekilde yapılması için insan kaynakları birimlerinin varlığı ve etkili bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Nitekim tüm organizasyonların çalışan kapasitesi ve hiyerarşik yapısı aynı olmadığı için güçlendirilecek çalışanların belirlenmesinde etkili olması gerekmektedir.

Güçlendirilmiş çalışanların motivasyonlarının diğerlerine göre daha fazla olması beklenir ve bu sayede organizasyonlarına daha fazla katkı sağlayacakları söylenebilir. Bu katkı organizasyonun hem başarısında için hem de ekonomik açıdan gerçekteşebilir.

Güçlendirilmeleri sonucu örgütsel özdeşleşmeleri artan çalışanların görev yaptıkları organizasyondan bahsederken kendilerinden bahsediyormuş gibi bahsetmeleri tüm organizasyonların görmek istediği bir durumdur. Bu sayede birçok olumsuz durumun (işten ayrılma, kalitesiz iş, zamanı yetersiz kullanma vb.) önüne geçilebilir.

Yapılan çalışma Ankara'nın önemli kamu kurumlarından birinin personelleri üzerinde; personel güçlendirmenin örgütsel özdeşleşmeyi ne şekilde etkilediğini göstermektedir. Kapsamı itibariyle bakıldığında da bu kavramlara yönelik ileride gerçekteşirecek çalışmalara katkı sağlaması düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçakaya, M. (2010). "Örgütlerde Uygulanan Personel Güçlendirme Yöntemleri: Türk Kamu Yönetiminde Personel Güçlendirme", *Karadeniz Araştırmaları*, 25, 145-174.
- Aktaş, Y., (2008). Personel Güçlendirmenin İnsan Kaynakları Yönetimindeki Yeri: Bir Örnek Olay, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Allanazarov, Y. (2008). Personel Güçlendirme Ve Algılanan Kontrolün Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi: Kültürlerarası Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Arneson, H., ve Kerstin E., (2006)-Measuring Empowerment in Workinglife: A Reviewl, *Work, Cilt: 26*,37-46
- Ashforth, B.E. ve Mael F. (1989) "Social Identity Theory and the Organizations", *Academy of Management Review*, 14, 20-39.
- Cunningham, I., Hyman, J. ve Baldrig, C. (1996). Empowerment: The power to do what? *Industrial Relations Journal*, 27 (2), 143-154.

- Carroll, Anna, - What's Behind -El Word: Myths About Empowerment and Why You Need It!, Interectionation Design, 1994.http: //www. interactiondesign.com /downloads/empwrrart.pdf E.T.11.05.2019
- Conger, J. A. ve Kanungo R. N. (1988). The empowerment process: Integrating theory and practice. *Academy of Management Review*, 13 (3), 471-482.
- Çavuş, M.F. (2008). Personel Güçlendirme: İmalat Sanayi İşletmelerinde Bir Araştırma, *Journal of Yasar University*, 3 (10), 1287-1300.
- Çınar, Ö., ve Yeşil, S.,(2016). Örgütsel bağlılık ve örgütsel desteğin çalışan performansı üzerindeki etkisini inceleyen bir yapısal eşitlik model önerisi, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, Volume: 2(1),286-301
- Çınar, Ö., ve Özyılmaz F. Z.,(2018). “Duygusal Zekâ, Yaşam Tatmini ve İş Performansı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi; Ağrı İbrahim Çeçen ve Bayburt Üniversitelerinde Çalışan Akademisyenler Üzerinde Bir Uygulama”, *Dicle Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt/Vol. 8, Sayı 16, 131-149
- Doğan, S. (2003), *Personel Güçlendirme (Empowerment)*. İstanbul, Sistem Yayınları.
- Doğan, S. (2006). *Personel Güçlendirme, Rekabette Başarının Anahtarı: Empowerment*, İstanbul, Kare Yayınları, 2.Basım.
- Dutton, J., Dukerich, J. ve Harquail, C.V. (1994). Organizational Images and Membership Commitment, *Administrative Science Quarterly*, 34.
- Edwards, M.R. (2005). Organizational Identification: A Conceptual and Operatinal Review. *International Journal of Managment Reviews*, 7(4):207-230.
- Erstad, M. (1997). Empowerment and organizational change. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 9 (7), pp. 325-333.
- Ertürk, A., (2010) Exploring predictors of organizational identification: Moderating role of trust on the associations between empowerment, organizational support, and identification, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 19:4, 409-441, DOI: 10.1080/13594320902834149
- Fock, H., Chiang, F., Au, K.Y. ve Hui, M.K. (2011). The Moderating Effect of Collectivistic Orientation in Psychological Empowerment and Job Satisfaction Relationship, *International Journal of Hospitality Management*, 30 (2), 319-328.
- Greasley, K., Bryman, A., Dainty, A., Price, A., Soetanto, R., ve King, N. (2005). Employee Perceptions of Empowerment. *Employee Relations*, 27(4), 354-368.
- Gümüştekin, E.G. (2010). *Personel Güçlendirme*, Editör: Özler, E.N.D., Örgütsel Davranışta Güncel Konular, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Hancer, M. ve George, R.T. (2003). Psychological Empowerment of NonSupervisory Employees Working in Full-Service Restaurants, *Hospitality Management*, 22, 3-16.
- Koçel, Tamer (2014). İşletme Yöneticiliği. 15.Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Lasswell H. D. (1935). *World Politics and Personal Insecurity*, McGraw-Hill Book Company, Chicago.
- Özcan U. H. (2012). Birey-Örgüt Değerleri Arasındaki Uyumun Örgütle Özdeşleşme İle İlişkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*. 15(29).25-39.
- Prati G. and Zani B., (2013), “The Relationship Between Psychological Empowerment And Organizational Identification” *Journal Of Community Psychology*, Vol.41,No.7,851-866
- Rousseau, D. M. (1998). Why Workers Still Identify with Organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 19 (21).217-233
- Sigler, T.H. ve Pearson, C.M. (2000). Creating an Empowering Culture: Examining the Relationship Between Organizational Culture and Perceptions of Empowerment, *Journal of Quality Management*, 5, 27-52.
- Spreitzer, G. M. (1995). Psychological empowerment in the workplace: Dimensions, measurement, and validation. *Academy Of Management Journal*, 38 (5), pp. 1442-1465.
- Myers, K. K., Davis, C. W., Schreuder, E. R., & Seibold, D. R. (2016). Organizational Identification: A Mixed Methods Study Exploring Students' Relationship with Their University. *Communication Quarterly*,64(2), 1-22.

- Thomas, Kenneth W. ve Velthouse, Betty A. (1990). "Cognitive Elements of Empowerment: An 'Interpretative' Model of Intrinsic Task Motivation", *Academy of Management Review*, Cilt: 15, Sayı: 4, 666-681
- White, C. (2006). Towards and Understanding of The Relationship Between Work Values and Cultural Orientations, *International Journal of Hospitality Management*, 25, 669-715.
- Seung-Bum Yang, Sang Ok Choi, (2009) "Employee empowerment and team performance: Autonomy, responsibility, information, and creativity", *Team Performance Management: An International Journal*, Vol. 15 Issue: 5/6, pp.289-301,
- Őenel, . (2006). Personel Güçlendirmenin rgt Kltrne Etkisi. (Sosyal Bilimler Enstitüsü İŞletme Anabilim Dalı Ynetim ve Organizasyon Programı Ylsek Lisans), Dokuz Eyllniversitesi, İzmir.
- Zhu, W., Sosik J. J., Riggio, R. E., Yang, B., (2012), "Relationships between Transformational and Active Transactional Leadership and Followers' Organizational Identification: The Role of Psychological Empowerment" *Leadership And Organizational Identification*,186-212.

Bölüm 9

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ MUHASEBE VE FİNANSMAN ALANI ÖĞRENCİLERİNİN İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ UYGULAMASI: VAN İLİ ÖRNEĞİ¹

Rahmi AKIN²
Reha SAYDAN³

GİRİŞ

Mesleki ve teknik eğitim (MTE) önemi her geçen gün artmaktadır. Dünya ülkelerinde bilgi, teknoloji, üretim aşamaları hızlı bir şekilde değişmektedir. Bu durum iş hayatındaki gelişmelere paralel olarak Mesleki Teknik Eğitim sistemlerini tüm dünya ülkelerinde gittikçe önemli hale getirmiştir. Türkiye’ de bu değişimi derinden yaşamaktadır. Üretimin bu kadar çeşitlendiği dünyada ve teknolojinin bu denli hızla değiştiği bir durumda mesleki ve teknik eğitimle bu duruma ayak uydurabilmek gerekir.

Mesleki ve teknik eğitim sosyal ve ekonomik sektörler ile iş birliği içinde ulusal ve uluslararası meslekî yeterliliğe, meslek ahlakına ve meslekî değerlere sahip, yenilikçi, girişimci, üretken, ekonomiye değer katan ehil iş gücü yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim ile bireylerin ilgi, yetenek ve mizaçları doğrultusunda uygun öğrenme fırsatlarının sunulduğu, iş ve meslek ahlakını merkeze alan yenilikçi, istihdama hazırlayan, iktisadi ve sosyal sektörlerin ihtiyaçlarına göre geliştirilen ve paydaşlarla iş birliği içinde sürekli yenilenen bir Mesleki Teknik Eğitim sistemi oluşturulması amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Mesleki ve teknik eğitimin daha yaşanabilir bir sosyal hayatın temini gibi bir misyonu olduğu da söylenebilir. Bireyin, kendiyile barışık olması, saygınlık kazanması, pozitif düşünebilmesi, topluma fayda sağlaması aldığı meslek eğitimi ile ilintilidir. Mesleki eğitimin sosyal hayatımızı düzenleme konusunda bir çok

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. Reha SAYDAN’ın danışmanlığında, Rahmi AKIN tarafından 2019 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında tamamlanan, “Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi Muhasebe Ve Finansman Alanı Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Uygulamasında Karşılaştığı Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Van İlinde Uygulama” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Van Eminpaşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi. akinrahmi@hotmail.com

³ Prof. Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü rsaydan@yyu.edu.tr

Bununla birlikte öğrencilerin büyük bir çoğunluğu staj süresini yeterli bulmuştur. Staj eğitimine katılan öğrencilerin yine büyük çoğunluğu alınan stajın mesleği öğrenmenin bir parçası olarak görmektedirler. Yine beceri eğitiminin diğer bir ifadeyle stajın muhasebe ve finansman bölümüne ilginin artırdığı sonucuna varılmıştır. Öğrenciler beceri eğitiminin iş yaşamındaki başarısına katkı sağlayacağına inanmaktadırlar. Verilen beceri eğitimleri öğrencilerin mesleki açıdan güvenlerini arttırdığı ve iş yaşamını tanıma açısından beceri eğitimlerinin yararlı olduğunu ifade etmektedirler.

Bilindiği gibi öğrenciler beceri eğitimini alırken teoride gördüğü derslerin iş yaşamındaki işleyişi ile karşılaşmakta ve insan, müşteri ve çalışan ilişkileri açısından tecrübe kazanmaktadırlar bu bağlamda öğrencilerin stajın insan, müşteri ve çalışan ilişkileri konusunda kendilerine katkı yaptıklarını ifade etmektedirler Teknik Mesleki Lisesi öğrencileri iş piyasasına ara eleman olarak yetiştirilmektedir. İyi yetişmiş öğrenciler stajı verimli geçirmeleri halinde daha sonraki iş hayatları için hem referans olmakta hem de iş bulmaları için birer fırsat olmaktadır. Bununla ilişkili olarak öğrencilerin yine büyük çoğunluğu alınan beceri eğitiminin gelecekteki süreçti iş bulma oranını artıracağını düşünmektedirler.

Beceri eğitimi alan öğrencilerin eğitimde yeni bilgi ve beceri kazandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum staj eğitiminin yeni bilgi beceri kazandırması ile öğrencide işe yönelik merak uyandırılarak motivasyon ve morallerini yükseltmektedir.

Sonuç itibarıyla beceri eğitimi yeni kabiliyetlerin edinilmesi, girişimciliğin ve yenilikçiliğin desteklenmesi ve yeni mesleğe uyum sağlama yeteneğinin kazandırılması açısından önemlidir. Bu eğitimler öğrencilerin mezuniyet sonrası iş yaşamlarında başarılı olmalarında katkı sağlamakta, sosyal ve beşeri ilişkilerini geliştirmekte, mesleki açıdan kendilerine olan güvenlerini artırmaktadır. Özellikle öğrencilere sosyal ve beşeri ilişkiler hususunda tecrübe kazandırması iş disiplini ve ahlakına yönelik becerilerini geliştirmesi yönünde katkılar sağlayarak daha kolay iş bulma imkânlarını ortaya çıkarma konusunda imkanlar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akay, B. & Uslu, A. & Sancar, M.F. (2017) Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Döneminde Yaşadıkları Sorunlar: Lisans ve Ortaöğretim Turizm Öğrencileri Örneği, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8/8, 214-236
- Alkan, C. & Doğan, H. & Sezgin, İ. (1994). *Mesleki Ve Teknik Eğitimin Esasları*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara.
- Diñçer, F.U. & Çiftçi, M.A., (2018). Ortaöğretim Turizm Eğitimi Kapsamında Yiyecek ve İçecek Beceri Eğitimi Sürecinde Koordinatör Öğretmenin Sorunları, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6/3 (2018) 342-358.
- Dolmacı, N. & Duran, Y. (2017). Ön Lisans Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Zorunlu Staj Uygulamasına İlişkin Görüşleri, Sorunları Ve Çözüm Önerileri: Isparta Meslek Yüksekokulu Örneği *Mehmet Akif Ersoy Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 254-267.

- Efe, M.Y (2017). Mesleki Teknik Eğitimin Önemi, <http://www.anayurtgazetesi.com/yazar/Mesleki-Teknik-Egitimin-onemi/30653/>
- İmamoğlu, M. (2010). Orta Öğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE. İstanbul.
- MEB, (2018), “Türkiyede Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü”, **Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi**, 1, 22-23.
- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü Strateji Eylem Planı (2014-2018)
- Nayır, İ. (2006). Öğrencilerinin Staj Eğitiminden Beklentileri ve StajEğitimi Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar. *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Önal, S & Gedik, O. & Mat, M. () İşyeri Eğitimi Gören Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşverenlerin Bakış Açısıyla Mesleki Yeterliliklerinin İncelenmesi: Osmaniye İlinde Bir Uygulama *International Journal of Academic Value Studies* Vol: 3, Issue: 10, pp. 45-55
- Özkan, F & Aksoy C. (2015). Ticaret Meslek Lisesi Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Uygulaması, Gaziantep İlinde Bir Alan Araştırması *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Yıl: 2015, Cilt: 6, Sayı: 12. 283-305
- Süer, M. H. (2007). Ticaret meslek liselerinde muhasebe eğitimi, muhasebe eğitiminden beklentiler ve karşılaşılan sorunlar. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi SBE. İstanbul
- Tatlı, Z. & Sarıbyık, M. (2015). Sakarya ili Mesleki ve Teknik Eğitimde İşletmelerde Beceri Eğitimi Sorunları ve Çözüm Önerileri, *International Symposium On Critical and Analytical Thinking Conference*. İstanbul.
- Türkiye Mesleki Ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi Ve Eylem Planı 2014-2018
- Yıldırım, A. & Çarıkcı, O. (2017), “Mesleki Eğitimin Gelecek Vizyonu; İnsan Kaynakları Planlaması Açısından Bir Bürokratik Model Denemesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Isparta.
- Yılmaz, Y. (2016). Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin işletmelerdeki beceri eğitimi uygulaması aracılığıyla iş bulma olanaklarının incelenmesi: Erzurum ilinde bir *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 2. (2) 554-566

Bölüm 10

AKIŞ DENEYİMİ ÜZERİNE KAVRAMSAL BİR ÇALIŞMA

Serpil KÖSE¹
Tahsin AKÇAKANAT²
Eylem BAYRAKÇI³

1. GİRİŞ

Herkes hayatını olumsuzluklarla yaşamaktansa zevkli ve yaşamaya değer bir hale getirmeyi ümit eder. Ne yazık ki bu umuda yön verecek olan psikolojinin yanı sıra sosyal bilimler ve davranış bilimleri de 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana insan davranışının olumsuz yönlerine odaklanmışlardır. Ancak son zamanlarda yaşamdaki kötü durumları onararak olumlu bir durumu ortaya koymayı hedefleyen ve ümit, bilgelik, yaratıcılık, dikkat, cesaret, maneviyat, sorumluluk ve sebat gibi konulara odaklanan ve “pozitif psikoloji” olarak adlandırılan disiplinin çalışmaları yoğunluk kazanmaya başlamıştır. “Akış” kavramı da pozitif psikoloji alanında son zamanlarda araştırılmaya başlanan kavramlardan biridir (Asakawa, 2004: 123-124).

Mutluluğun ne olduğu ve ona nasıl ulaşılabileceği konusunda Csikszentmihalyi tam bir otoritedir ve mutluluğu araştırırken akış teorisini literatüre kazandırmıştır. Onun tanımına göre mutluluk bireylerde hazır olarak bulunmaz, para ile satın alınamaz veya güç ile elde edilemez. Mutluluk, her birey tarafından özel olarak hazırlanmalı, işlenmeli ve korunmalıdır. Bireyler mutluluğu arayarak değil ancak iç deneyimlerini kontrol ederek mutlu olabilirler (Csikszentmihalyi, 1990: 1).

Csikszentmihalyi'nin mutluluktan yola çıkarak ortaya koymuş olduğu akış kavramı, bireyin yaptığı işin içerisinde kaybolması, aşırı odaklanması, farkındalık ve konsantrasyon ile yaptığı işe yoğunlaşması, dış etmenlerden kendini tamamen soyutlaması, net bir şekilde tanımlanmış amaçlar doğrultusunda aldığı geribildirimlerle gerekli düzeltmeleri de yaparak, yaptığı işi kontrol altında tutma hissi olarak tanımlanmaktadır (Büyükoğlu ve Büyükoğlu, 2017: 6). Son yıllarda müzik,

¹ Arş. Gör., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, serpilkose@isparta.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, tahsinakcakanat@sdu.edu.tr

³ Dr. Öğr. Üyesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, eylembayrakci@isparta.edu.tr

etkisi hem görev hem de bağlımsal performans kapsamında ele alınabilir. Bunun için nesnel performans ölçütlerinden yararlanılarak akış deneyimi ile olan ilişki-
sinin ortaya koyulması faydalı sonuçlar doğurabilir. Bunların haricinde iş tatmini,
yaşam tatmini, meslek aşkı, stres gibi değişkenler üzerinde de akış deneyiminin
etkisi araştırılabilir. Ayrıca deneysel birtakım çalışmalarla akış deneyiminin öncül
ve ardıllarının ortaya koyulması da araştırmacılara öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Asakawa, K. (2004). Flow experience and autotelic personality in Japanese college students: How do they experience challenges in daily life?. *Journal of Happiness Studies*, 5(2), 123-154.
- Baytar, U., & Yükselen, C. (2018). Tüketicilerin çevrimiçi alışveriş kanallarındaki akış deneyimlerinin memnuniyet ve satın alma kararlarına etkisi, bilgi ve kanal kalitesinin rolü. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 19-35.
- Büyükoğlu, B., & Büyükoğlu, H. (2017). Meslek yüksekokulu işletme yönetimi öğrencilerinin alan derslerindeki akış deneyimlerinin incelenmesi: Gaziantep ili örneği. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(28), 537-551.
- Clarke, S. G., & Haworth, J. T. (1994). Flow experience in the daily lives of sixth-form college students. *British Journal of Psychology*, 85(4), 511-523.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.
- Csikszentmihalyi, M. (1997). *Finding flow: The psychology of engagement with everyday life*. Basic Books.
- Csikszentmihalyi, M. (2000). *Beyond boredom and anxiety: Experiencing flow in work and play*. Jossey-Bass.
- Delle Fave, A., Massimini, F. & Bassi, M. (2010) Hedonism and eudaimonism in positive psychology. In *Psychological selection and optimal experience across cultures*, pp 3-18. Dordrecht: Springer,
- Guo, Y. M., & Poole, M. S. (2009). Antecedents of flow in online shopping: A test of alternative models. *Information Systems Journal*, 19(4), 369-390.
- Güler, M., Çetin, F., & Basım, H. N. (2018). Bireysel performansta bilişsel ve duygusal süreçler: Akış deneyimi ve iş tatmini. 6. *Örgütsel Davranış Kongresi Bildiri Kitabı, Süleyman Demirel Üniversitesi*, 761-769.
- Nakamura, J., & Csikszentmihalyi, M. (2009). The concept of flow. In Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (Ed.). *Oxford handbook of positive psychology*, pp. 89-105. Oxford University Press, USA.
- Novak, T. P., & Hoffman. D. L. (1997). Measuring the flow experience among web users. *Interval Research Corporation*, 31(1), 1-35.
- Özer Canarşlan, N., (2017). *Online kitlesel bireyselleştirmede ürün değeri ve akış deneyiminin ödeme isteği ile satın alma olasılığına etkisi*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- Özkara, B. Y., & Özmen, M. (2016). Akış deneyimine ilişkin kavramsal bir model önerisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(3), 71-100.
- Özkara, B. Y. (2015). *Tüketicilerin çevrimiçi bilgi aramaları bağlamında akış deneyiminin bilgiden tatmin üzerindeki etkisinin araştırılması*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Privette, G., & Bundrick, C. M. (1987). Measurement of experience: Construct and content validity of the experience questionnaire. *Perceptual and Motor Skills*, 65(1), 315-332.
- Sahraç, Ü. (2008). Bir durumluk akış modeli: Stres kontrolü, genel özyeterlik, durumluk kaygı, yaşam doyumu ve akış ilişkileri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 122-144.
- Yeşiltaş, M. D., & Türk, M. (2017). İş stresinin çalışanların iş akış deneyimleri üzerindeki etkisi. *Journal of International Social Research*, 10(54), 935-941.

Bölüm 11

BAKIRÇAY YÖRESİ KÜLTÜREL COĞRAFYASI

Suna DOĞANER¹

GİRİŞ

Kültürel peyzaj, farklı toplumların kültürlerinin doğal çevre üzerinde yansımasıdır. Toplumlar, amaçları, gelenekleri ve inançları doğrultusunda doğada değişiklik yaparak kültürel peyzajı oluştururlar. Kültürlerin doğayı algılaması da kullanımı değiştirir bu nedenle farklı kültürler, farklı kültürel peyzajlar oluşturmuştur. Tarımsal doku, ulaşım hatları, konut tipleri, sanayi alanları, kentler, köyler, çiftlikler kültürel peyzajın öğeleridir. Kültürel coğrafya insanın doğayı nasıl değiştirdiğini inceler. Kültürel peyzajın oluşmasında fiziki coğrafya da önemli olduğundan kültürel coğrafya araştırmalarında kültürel etkilerle birlikte fiziki coğrafya da incelenir. Araştırma alanı Bakırçay Yöresi, geçmişte antik dünyanın önemli bir krallık başkenti *Pergamon* ve kıyıdaki limanlarla bir kültür bölgesi oluşturmuştur. Günümüzde bu önem yörenin doğusunda zengin linyit yataklarıyla Soma'ya geçmiş ve yöre madencilikle birlikte enerji merkezi olmuştur. Araştırmada geçmişten günümüze kültürlerin mekânı nasıl kullandığı, nasıl değiştirdiği ve hangi kültürel izleri bıraktığı araştırılmıştır.

BAKIRÇAY YÖRESİ

Bakırçay Yöresi, Bakırçay nehri, kolları ve nehir boyunca batıdan doğuya doğru Gelembe, Kırkağaç, Soma, Bakırçay, Çandarlı ovaları, kuzeybatıda Madra dağlık alanı ve Kozak yaylasını için alır(Darkot&Tuncel,1995). Çandarlı Körfezi ve Dikili Körfeziyle Ege Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır. Soma, Bergama, Dikili, Kırkağaç, Kınık en büyük yerleşmelerdir(Şekil.1). Bakırçay ismini Bakır köyünden alır. Bakır köyü Kırkağaç'ın 3km güneydoğusunda bir yamaç köyüdür (Tuncel,1967).

¹ Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, sudogan@istanbul.edu.tr

na bağlanması, bu demiryolunun Bergama'ya uzatılması, Soma Organize Sanayi Bölgesinin hizmete açılması, İstanbul-İzmir otoyolunun tamamlanması yörelin tarımsal peyzajında değişiklik yaratacaktır.

KAYNAKÇA

- Bağana, G.A. Kermes, *Bergama Belleten*, 1992:1:31-32
- Darkot, B. Bergama, *İslam Ansiklopedisi*, 1943:II:537-538.
- Darkot, B. , Tuncel, M. (1995) *Ege Bölgesi Coğrafyası* (3.baskı), İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Ermiş, M.Ü. Darkale in the Byzantine Period: Settlement and Some Architectural Notes, *Turkish Studies* ,2016: 11/1:59-76.
- Karadağ, A. Linyit İşletmeleri ve Termik Santralin Ardından Soma'da Değişen Çevre, Kent ve Kimlik, *Ege Coğrafya Dergisi*, 2006:15: 31-50.
- Ksenophon *Anabasis (Onbinlerin Dönüşü)* (çev.Tanju Gökçöl), Sosyal Yayınlar
- Laufer, E. Seeliger, M. Pint, A. Herbrecht, M. Pirson, F. Brückner, A. Pergamon , Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2016.
- Öden, Z.G. Karesioğulları, *İslam Ansiklopedisi*, 2012:24, 488-489.
- Pınar, Ö. Bakırçay Deltasının Alüvyal Jeomorfolojisi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 1985:3:87-100.
- Radt, W. (2001). *Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*, İstanbul: YKY Yayıncılık.
- Sevin, V. (2001) *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Stewig, R. (1970). *Batı Anadolu Bölgesinde Kültür Gelişmesinin Ana Hatları* (çev.R.Turfan, M.Ş. Yazman), İstanbul: İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi.
- Taşkın, S. (1998) *Mysia ve Işık İnsanları*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Tozan, M. Pergamon'un Yolları Antikçağ'dan Bizans'a Bakırçay (Koikos) Havzası'nın Yol Sistemi, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 2017:XXXII/2 ,531-563.
- Tuncel, M. Bakırçay Yöresinde Köy Tipleri, *İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 1967:16:133-139.
- Tuncel, M. Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış, *İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 1980:23:123-160.
- Yaraş, A. Şimşek, Z. Alliano 'S' Kıvrımlı Sarmallı Sütun Başlıkları, *Mediterranean Journal of Humanities*, 2011:1/2:225-236.
- Yılmaz, G. (2009) *Tezgahtan Tuvale Onyedinci Yüzyılda Hollanda Ve Flaman Resminde Osmanlı Halıları*, İstanbul: Bağlam Yayınevi.

Bölüm 12

TURİZM BÖLGESİ İMAJİ VE TURİSTİK TALEBİ ETKİLEYEN İMAJ BOYUTLARI

Hakan AKYURT¹

GİRİŞ

Turizm sektörünün ülke ekonomileri içinde yarattığı gelir etkisi ve istihdam olanakları nedeniyle son yıllarda önemi artan bir sektör haline gelmiştir. Turistik gelirin ve istihdamın artması, turistlerin bir bölgeye olan talepleri ile doğrudan ilişkilidir. Turistik talebin oluşturulması ancak talebe etki eden unsurların net şekilde belirlenmesi ile mümkündür. Bu kapsamda imaj faktörü, bir turistik bölgenin pazarlanabilmesi için talebe etki eden en önemli faktörlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Uluslararası rekabet şartlarının ağırlaşması, işletmeleri ve turizm yöneticilerini bölge imajı ile ilgili çalışmalar yapmaya zorlamaktadır. Turistlerin düşünce ve isteklerini önceden tahmin etmek, tutum ve davranışları üzerinde net bir bilgiye sahip olmak turizm bölgesine talebin çekilmesi açısından önemlidir. Bölgede sunulan ürün ve hizmetlerin nitelikleri bölge hakkında turistlerin zihinlerinde oluşturdukları imajı şekillendirmektedir. İmaj faktörü de doğrudan turistik talep üzerinde etkili olmaktadır.

Bir turizm bölgesinin imajı, ürün ve hizmetlerin kalitesi, tarihsel ve kültürel alanların çokluğu, deniz temizliği, çevre temizliği, konaklama tesislerinin durumu ve ulaşım imkanlarının kolaylığı gibi birçok farklı unsurdan etkilenmektedir. Turistlerin sürekli değişen istek ve ihtiyaçları bir bölgenin turizm imajının da birçok faktörden etkileneceği anlamını taşımaktadır. Turistlerin seyahatleri sırasında veya öncesinde ilk olarak turizm bölgesinin genel imajı ile ilgili bilgi edindikleri düşünüldüğünde, turizm bölgesinin imajının hangi faktörlerden etkilendiğini tespit etmek önem arz etmektedir. Öncelikle, turizm bölgelerinin imajının olumlu olarak turistlerin zihinlerinde yer edinmesini sağlamak gerekmektedir. Bir turizm bölgesinin imajının olumlu olması turistik talebin artmasına ve sürdürülebilir olmasına etki eden en önemli unsurlardandır.

Bu bölümde, imaj ve turizm bölgesi imaj kavramları, turistik talep kavramı ve özellikleri, turizm bölgesi imajı özellikleri, turizm bölgesi imaj süreci ve bo-

¹ Dr.Öğretim Üyesi, Giresun Üniversitesi, hakan.akyurt@giresun.edu.tr Çalışma Yazarın Doktora Tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

- Bakan, Ömer. (2005). *Kurumsal imaj: oluşumu ve etkili faktörler*, Konya: Dizgi Ofset.
- Baloğlu, şehmuz & McCleary, Ken W. (1999). A model of destination image formation, *Annals of Tourism Research*, Vol:26, No:4, 868-897.
- Beerli, Asuncion & Martin J. D. (2004). Factors influencing destination image, *Annals of Tourism Research*, Vol: 31 (3), 657-681.
- Davidson, Rob & Maitland, Robert. (1997). *Tourism destination*, London: Hodder&Stoughton Educational.
- Echtner, Charlotte. (1991). *A measurement of tourism destination image*, Ototwa: National Library of Canada,
- Echtner C. & Ritchie, J.R.B. (1991). The meaning and measurement of destination image, *Journal of Tourism Studies*, Vol:2(2), 37-48.
- Fu-Chen, Ching. (2007). How destination image and evaluate factors affect behavioral intentions?, *Tourism Management*, Vol: 28, 1115-1122.
- Gartner, W.C. (2003). Image formation process, *Journal of Travel and Tourism Marketing*, Vol:2, 191-216.
- Goodall, Brian & Astworth, G. (1993). *Marketing in the tourism industry: the promotion of destination regions*, UK: Routledge.
- Gürbüz, Ali Kemal. (1988). *Turizmin ekonomik analizi*, Bursa: Alem Yayınları.
- Hosany, Sameer, Ekinci, Yüksel & Uysal Muzaffer. (2006). Destination image and destination personality: An application branding theories to tourism places”, *Journal of Business Research*, Vol:59/5, 638-642.
- Kotler, Philip, Bowen J. & Makens, J. (1999). *Marketing for hospitality and tourism*, Second Edition, USA: Prentice Hall.
- Kozak, Metin & Sarı, Yaşar. (2005). Turizmin pazarlamasına internetin etkisi: Destinasyon web siteleri için bir model önerisi, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı:9, 248-271.
- Kuşluvan, Salih & Karamustafa K. (2001). Türkiyede dış aktif turizmin gelişmesinde yabancı tur operatörlerinin rolü, *Pazarlama Dünyası*, Yıl: 16, Sayı: 5, 18-28.
- Lee, K.F. (2000). Sustainable tourism destinations: The importance of cleaner production, *Journal of Cleaner Production*, Vol:9, 313-323.
- Meldik, S. (1993). *Dictionary of travel, tourism and hospitality*, Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd.
- Olalı, Hasan & Timur, Alp. (1988). *Turizm ekonomisi*, İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık.
- Pender, Lesley & Sharpley, Richard. (2005). *The management of tourism*, London: Sage Publications.
- Ünusan, Çağatay & Sezgin, Mete. (2005). *Turizmde strateji eksenli pazarlama iletişimi*, Konya: İkia Yayımcılık.
- Tinsley, Ross & Lynch, Paul. (2001). Small tourism business and destination development, *International Journal of Hospitality Management*, Vol:20, No:4, 15-27. <https://doi.org/10.5367/000000007780007380>
- Tolungüç, Ahmet. (2000). *Turizmde tanıtım ve reklam*, Ankara, Mediacat Kitapları.
- Warnaby, Gary. (1998). Marketing UK cities as shopping destinations, *Journal of Retailing and Consumer Services*, Vol:5, No:1, 55-58. DOI: 10.1016/S0969-6989(97)00003-9

Bölüm 13

ODTÜ TOPLUM VE BİLİM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ BİLİM VE TEKNOLOJİ KOLEKSİYONU: ARKEOLOJİK SERGİLERDEN DETAYLAR

İlker KOÇ¹

GİRİŞ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde kurulan Toplum ve Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Bilim ve Teknoloji Koleksiyonu'ndaki çalışmalar 2000 yılında başlamıştır. İlk tanıtım sergisi 2003 yılında açılmış olup bugün bulunduğu asıl sergi alanına ise 2005 yılında taşınmıştır. Koleksiyon; Bilim ve Teknoloji Tarihi Sergisi, Klasik Otomobil Sergisi, Bilim Merkezi, Bilim Atölyeleri ve Açık Hava Sergisi'nden oluşan beş farklı alanda hizmet vermektedir.

Büyük Silo Binası içinde bulunan Bilim ve Teknoloji Tarihi Sergisi, kendi içinde üç farklı temadan oluşmaktadır. Bunlardan ilki; arkeolojik sergilerin bulunduğu Anadolu'da çağlar boyunca teknolojinin gelişimini gösteren sergilerdir. İkinci grup; yazı, tıp, kimya ve tekstil gibi teknolojilerin gelişimini kapsamakta; üçüncü grup ise Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerindeki bazı mesleklere ait çalışma mekanlarının canlandırıldığı sergilerden oluşmaktadır. Bu sergilerde; arkeolojik objelerin replikası, Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlenen objelerin orijinaleri sergilenmektedir.

Anadolu'da çağlar boyunca teknolojinin gelişimini gösteren sergilerde, Evrenin oluşumundan başlayarak Cumhuriyet Dönemi'ne kadar tarihsel bir sıra izlenmektedir. Bu sergilerde özellikle, Anadolu'da yaşamış olan uygarlıklara ait arkeolojik eserlerin replikaları yer almaktadır.

¹ İlker Koç, ODTÜ Toplum ve Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdür Yrd., AÜ SBE Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Hititoloji Bilim Dalı Doktora Öğr., ilkerankara@gmail.com. Bu çalışma 2018'de UNIMUSEUM Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 1'de İngilizce olarak yayınlanmış olan "Metu Science and Technology Collection: Details from Archaeological Exhibitions" makalemin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

tusu olan aletler, muhtemelen ölen hekim ile birlikte gömülmüştü (Uzel, 2000, s. 219 ve lev. LIX-LXVI). Hemen sonrasında gelen Selçuklu-Osmanlı Sergisi'nde ise; Selçuklu Dönemi metal objeleri ve Osmanlı Dönemi tıp ve astronomi bilimi hakkında, hazırlanan posterler ile bilgiler verilmekte ve günlük yaşamda kullanılmış olan eşyalar sergilenmektedir. Genel olarak, fabrikalaşma sürecinin anlatıldığı Cumhuriyet Dönemi Sergisi'nde baskı makineleri, klişeler, kantar, eski paralar ve gazete gibi yakın tarihte kullanılmış objeler bulunmaktadır.

Sonuç

Anadolu coğrafyasında yaşamış olan uygarlıklara ait buluntuların yer aldığı arkeolojik sergilerin en önemli özelliği, Anadolu'da geçmişten günümüze teknolojinin gelişimini göstermeleridir. Sergilerin tarihsel bir sıra izlemesi ve sergilenen buluntuların farklı alanlara ait teknolojileri içermesi, bu eserlerin en dikkat çekici yönünü oluşturmaktadır.

Koleksiyonu ziyarete gelenlerin yakından görüp bilgi sahibi olabildiği bu dönemlere ait sergiler, her yaştan ziyaretçi tarafından büyük bir ilgi görmektedir. Özellikle ülkemizde ve dünyanın farklı ülkelerinde yer alan müzelerde sergilenen bazı arkeolojik eserlere ait replikaların bu koleksiyonda bir araya getirilmesi, ilginin daha da artmasına neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akurgal, E. (1989). Anadolu Uygarlıkları. İstanbul: Net.
- Akurgal, E. (1995). Hatti ve Hitit Uygarlıkları. İstanbul: Net.
- Alp, S. (1999). Hititlerde şarkı, Müzik ve Dans. Hitit Çağında Anadolu'da Üzüm ve şarap. Ankara: Kavaklıdere.
- Alp, S. (2005). Hitit Çağında Anadolu. Ankara: TÜBİTAK.
- Arıkan, Y. (2003). Hitit Çivi Yazılı Belgelerinde şuhha- "(düz) dam, çatı" ve Onun Dinsel ve Sosyal Hayattaki Yeri. Archivum Anatolicum, VI (1), 11-57.
- Arıkan, Y. (2003). Hitit Çivi Yazılı Kaynaklarında ¹⁰zilipuriatalla- Görevlisi. Archivum Anatolicum, VI (2), 1-26.
- Aslantürk, N. (2014). Hitit Belgelerinde Hurri Tanrıları ve Onların Kültleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri Ve Kültürleri (Hititoloji) Anabilim Dalı.
- Aslantürk, N. (2014a). Ukkiaa Şehri ve Katipler. Turkish Studies, 9 (1), 37-42. e-dergi. doi: :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6380
- Aslantürk, N. (2015). Hitit Metinlerinde Geçen Hurri Tanrı Çiftleri: "Nabarbi-Şuvala" "Urşui-Işkali". Turkish Studies, 10 (1), 59-82. e-dergi. doi: :http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7725
- Aslantürk, N. (2018). Eski Yakındağu Dünyasında Kaybolmuş Bir Kavim: Hurriler. Aktüel Arkeoloji, 64, 64-71.
- Baltacıoğlu, H. (1995). Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Müzisyen ve Bir Görevli Kabartmasına İlişkin Gözlemler. Ayrı Basım, 1-16.
- Baltacıoğlu, H. (2006). Alaca Höyük Sfenksli Kapı Hitit İmparatorluk Çağı Kabartmaları, İDOL, 30, 24-29.
- Belli, O. (2004). Anadolu'da Kalay ve Bronzun Tarihçesi. İstanbul: AKMED.

- Bilgi, Ö. (2004). Castings of Copper-Bronze/Bakır-Tunç Döküm Sanatı. Önder Bilgi (Ed.), *Anatolia Cradle of Castings/Anadolu Dökümün Beşiği* (ss. 45-112). İstanbul: Döktaş.
- Bilgi, Ö., Özbal, H., Yalçın, Ü. (2004). Castings of Copper-Bronze/Bakır-Tunç Döküm Sanatı. Önder Bilgi (Ed.), *Anatolia Cradle of Castings/Anadolu Dökümün Beşiği* (ss. 1-43). İstanbul: Döktaş.
- Bryce, T. (2003). *Hitit Dünyasında Yaşam ve Toplum* (M. Günay, Çev.). Ankara: Dost.
- Bryce, T. (2005). *The Kingdom of the Hittites*. New York: Oxford.
- Bryce, T. (2007). *Hittite Warrior*. Oxford: Osprey.
- Conka, S. (2011). Hititlerde Müzik. *ArkeoAtlas: Tarih Öncesinden Demir Çağı'na Anadolu'nun Arkeoloji Atlası*, 1, 295.
- Çilingiroğlu, A. (1997). *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı*. İzmir: Yaşar.
- Dietrich, O., Köksal-Schmidt, Ç., Kürkçüoğlu, C., Notroff, J., Schmidt, K. (2012). Göbekli Tepe. *Aktüel Arkeoloji*, 26, 52-55.
- Doğan-Alparslan, M. (2011). Hititlerde Meslekler. *ArkeoAtlas: Tarih Öncesinden Demir Çağı'na Anadolu'nun Arkeoloji Atlası*, 1, 290.
- Ertem, H. (1988). *Korucutepe I (1973-1975 Kazı Yıllarında Ele Geçen Erken Hitit-İmparatorluk Çağı Arası Buluntuları)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Esin, U., Harmankaya, S. (2007). Aşıklı Höyük. Mehmet Özdoğan ve Nezih Başgelen (Yay. Haz.), *Türkiyede Neolitik Dönem: Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı; Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Levhalar)* (ss. 260-272). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Frangipane, M. (2000). The Late Chalcolithic/EB Sequence at Arslantepe. *Chronological and Cultural Remarks from a Frontier Site. Varia Anatolica*, 11 (1), 439-471.
- Frangipane, M. (2002). Yakındoğu'da Devletin Doğuşu. Mezopotamya ve Çevresinde Güçlü Aile Yönetimlerinin Devlet Çarkına Dönüşmesi (Z. Z. İlkgelen, Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Frangipane, M. (2011). Arslantepe. *ArkeoAtlas: Tarih Öncesinden Demir Çağı'na Anadolu'nun Arkeoloji Atlası*, 1, 134-135.
- Günbattı, C. (2012). Kültepe-Kaniş Anadolu'da İlk Yazı, İlk Belgeler. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür.
- Hodder, I. (2011). *Çatalhöyük: The Leopard's Tale. Revealing the Mysteries of Turkey's Ancient 'town'*. London: Thames&Hudson.
- Jacob, W. (2002). *Die Hethiter und Ihr Reich: Das Volk der 1000 Götter/Hititler ve Hitit İmparatorluğu: 1000 Tanrılı Halk*. Bonn: Theiss.
- Karasu, C. (1997). Hattuša-Boğazköy Arşiv-Kitaplık Sistemleri Üzerine Bazı Yorumlar. *Archivum Anaticum (Emin Bilgiç Anı Kitabı)*, 3, 215-238.
- Karasu, C. (2006). Hititler Devri (M.Ö. 1650-1190) ve Hitit Bilimi'nin Kuruluşu. İlker Koç (Ed.), *Hititler* (ss. 1-13). Ankara: ODTÜ.
- Karasu, C. (2013). Hititçe ve Hitit Çiviyazısı/The Hittite Language and Cuneiform Script. Meltem Doğan-Alparslan ve Metin Alparslan (Haz.), *Hititler: Bir Anadolu İmparatorluğu/Hittites: An Anatolian Empire* (ss. 84-93). İstanbul: Yapı Kredi.
- Koç, İ. (Ed.) (2006). *Hititler*. Ankara: ODTÜ.
- Kürkman, G. (2003). *Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri*. İstanbul: AKMED.
- Lorenz, J., Schrakamp, I. (2011). Hittite Military and Warfare. Hermann Genz and Dirk Paul Mielke (Ed.), *Insights into Hittite History and Archaeology, Colloquia Antiqua 2* (ss. 125-151). Leuven, Paris, Walpole MA: Peeters.
- de Martino, S. (2013). Din ve Mitoloji/Religion and Mythology. Meltem Doğan-Alparslan ve Metin Alparslan (Haz.), *Hititler: Bir Anadolu İmparatorluğu/Hittites: An Anatolian Empire* (ss. 410-429). İstanbul: Yapı Kredi.
- Mellaart, J. (2003). *Çatalhöyük: Anadolu'da Bir Neolitik Kent* (G. B. Yazıcıoğlu, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Naumann, R. (1998). *Eski Anadolu Mimarlığı (IV. Dizi – Sa. 9^c)* (B. Madra, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Örnek, T. (Yönetmen). (2003). *Hititler [Film]*. İstanbul: Ekip.

- Özdoğan, M. (2007). Marmara Bölgesi Neolitik Çağ Kùltürleri. Mehmet Özdoğan ve Nezih Başgelen (Yay. Haz.), Türkiye'de Neolitik Dönem: Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı; Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Levhalar) (ss. 406-430). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Özdoğan, M. (2011a). Çanak Çömleksiz Neolitik. ArkeoAtlas: Tarih Öncesinden Demir Çağı'na Anadolu'nun Arkeoloji Atlası, 1, 56-73.
- Özdoğan, M. (2011b). Çanak Çömleklili Neolitik. ArkeoAtlas: Tarih Öncesinden Demir Çağı'na Anadolu'nun Arkeoloji Atlası, 1, 78-99.
- Özdoğan, M. (2011c). Köyden Kente. ArkeoAtlas: Tarih Öncesinden Demir Çağı'na Anadolu'nun Arkeoloji Atlası, 1, 102-119.
- Özgüç, T. (2005). Kültepe Kaniş/Neša. İstanbul: Yapı Kredi.
- Özgüç, T. (2011). Kültepe-Kaniş Asur Ticaret Kolonileri. ArkeoAtlas: Tarih Öncesinden Demir Çağı'na Anadolu'nun Arkeoloji Atlası, 1, 244-253.
- Özkaya, V., San, O. (2007). Körtik Tepe. Mehmet Özdoğan ve Nezih Başgelen (Yay. Haz.), Türkiye'de Neolitik Dönem: Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı; Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (Levhalar) (ss. 14-28). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Öztan, A. (2007). Köşk Höyük: Niğde-Bor Ovası'nda Bir Neolitik Yerleşim. Mehmet Özdoğan ve Nezih Başgelen (Yay. Haz.), Türkiye'de Neolitik Dönem: Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı; Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (ss. 223-235). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Sagona, A., Zimansky, P. (2015). Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En Eski Kùltürleri (N. Başgelen, S. İ. Belik, M. Payne, H. Taşkıran, Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Savaş, S. Ö. (2006). Çiviyazılı Belgeler Işığında Anadolu'da (İ.Ö. 2. Binyılda) Madencilik ve Maden Kullanımı (VI. Dizi-Sa. 63). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Savaş, S. Ö. (2013). Hitit Dili ve Yazısı. Aktüel Arkeoloji, 36, 36-53.
- Schmidt, K. (2007a). Göbekli Tepe. Taş Çağı Avcılarının Gizemli Kutsal Alanı. En Eski Tapınağı Yapanlar (R. Aslan, Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Schmidt, K. (2007b). Göbekli Tepe. Mehmet Özdoğan ve Nezih Başgelen (Yay. Haz.), Türkiye'de Neolitik Dönem: Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı; Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (ss. 115-129). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Schmidt, K. (2009). Göbekli Tepe, Dünyanın En Eski Tapınakları, Bir Büyük Keşfin Hikâyesi. Şanlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi, 5, 6-15.
- Schmidt, K. (2011). Göbekli Tepe: A Neolithic Site in Southeastern Anatolia. Sharon Steadman and Gregory McMahon (Ed.), Oxford Handbook of Ancient Anatolia (ss. 917-933). Oxford: Oxford University.
- Seeher, J. (2006). Hattuşa Rehberi: Hitit Başkentinde Bir Gün. İstanbul: Ege.
- Tütüncüler, Ö. (2004), M.Ö. 2. Bin Liman Tepe Doküma Âletleri. II. Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu, H. Erkanal Vd. (eds.), Anadolu/Anatolia Ek Dizi, No.1, 287-295.
- Umurtak, G. (1996a). Pişmiş Toprak Eserler. Refik Duru, Kuruçay Höyük II. 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri/Results of the Excavations 1978-1988, The Late Chalcolithic and Early Bronze Settlements (ss. 51-54). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Umurtak, G. (1996b). Maden Eserler. Refik Duru, Kuruçay Höyük II. 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri/Results of the Excavations 1978-1988, The Late Chalcolithic and Early Bronze Settlements (ss. 56-59). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Umurtak, G. (1996c). Taş Eserler. Refik Duru, Kuruçay Höyük II. 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri/Results of the Excavations 1978-1988, The Late Chalcolithic and Early Bronze Settlements (ss. 59-61). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uzel, İ. (2000). Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Âletleri (VI. Dizi-Sa. 55). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ünal, A. (2005). Hititler Devrinde Anadolu III. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Yalçın, Ü. (2008). Ancient Metallurgy in Anatolia. International Conference AMITEM 2008 Ancient Mining in Turkey and The Eastern Mediterranean, 2, 15-40.

Bölüm 14

KALICI AFET KONUTLARINDA KONUT MEMNUNİYETİ ÜZERİNE: VAN-KALECİK KALICI AFET KONUTLARI DENEYİMİ

Ebru KAMACI KARAHAN¹
Serkan KEMEÇ²

GİRİŞ

2011 Depremleri sonrası Van Kentsel Alan dönüşümü üzerine yapılan araştırmalar depremde evleri kullanılamaz hale gelmiş hak sahiplerinin konut ihtiyacını karşılamak üzere yapılan kalıcı deprem konutlarının, hak sahipleri kadar kentin memur kesiminin de yaşam alanı olduğunu ortaya koymuştur. Depremler sonrası dönemde, yeni konut yatırımlarının kentleşme desenini / yapısını geri dönüşü olamayacak biçimde değiştirdiği iddiasını konu olan ilk çalışmamızın (Kemeç ve Kamacı, 2016) devamı niteliğinde olan bu çalışma; kentin sosyo-mekânsal yapısında görünen dönüşümlerin doğru biçimde okunabilmesinde Kalıcı Deprem Konutlarının özel bir yeri olduğu kabulünden yola çıkmaktadır. Farklı bir Sosyo-mekânsal kurgu içinde yaşamaya başlayan depremzedeler için sadece konutları inşa etmek yeterli midir? Yeni yaşam alanları afetzedeler için kaybettikleri yuvalarının yerini alabilmekte midir? Bu sorular bizi çalışmanın da ana kaygısı olan “Konut Memnuniyeti” kavramına götürmektedir.

“Yaşam Alanı Memnuniyeti” ya da daha bilinen ifadeyle “Konut Memnuniyeti” kavramı Ogu (2002) tarafından kısaca şöyle tanımlanmaktadır “*hane halkının mevcutta yaşadığı evin koşullarına karşı geliştirdiği ve deneyimlediği memnuniyet derecesi*”. Yine Ogu (2002) aynı çalışmasında şöyle devam etmektedir: “*konut birimlerinin kalitesini değerlendirme bağlamında konut memnuniyeti olgusu ekonomik olmayan ve kişisel derecelendirme yoluyla kalite ölçülebilen bir yaklaşımdır*”. Hane halkları yaşadıkları konut alanlarının koşullarını dönemlerindeki konut alan koşullarına göre yargırlar. Yapılan çalışmalar eğer mevcutta yaşadıkları konut alanları ilgili dönemin yaşam standartlarını karşılıyorsa, hane halklarının yüksek bir memnuniyet derecesi geliştirmeye meyilli olduklarını göstermektedir

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Bursa Teknik Üniversitesi, ebru.karahan@btu.edu.tr

² Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Van, Türkiye e-mail: serkankemec@yyu.edu.tr

halklarının % 71'ı herhangi bir sosyal güvenceye sahiptir. Memnun olmayan hane halklarının ise % 42'sinin sosyal güvencesi olmadığı görülmektedir (Tablo 4).

SONUÇ

Ülkemizde yaşadığımız doğal afetler sonrasında afetzedeler için sadece konut inşa etmek yeterli midir? Ve üretilen bu yeni yaşam alanları afetzedeler için kaybettikleri yuvalarının yerini alabilmekte midir? Okuduğunuz çalışma bu iki makro ölçekli soruya konut memnuniyet değerleri-hane halkı kompozisyon ilişkisine tematik bir bakış açısı getirerek yanıtlamayı amaçlamaktadır. Bu anlamda hane halklarının konut memnuniyet derecelerindeki farklılaşma arasındaki nedensel ilişkiyi açıklamak çalışmanın ana kaygıları içinde yer almamaktadır.

Yapılan anket çalışmasının sonuçları Kalecik Kalıcı Afet Konutlarında yaşayan ve ankete katılan hane halklarının yaklaşık % 70'inin mevcut yaşam alanlarından memnun olduklarını göstermektedir. Memnun olan hane halklarının ise çoğunlukla geniş aile yapısına sahip, en fazla 2 ve daha az çocuklu, evli, en az ortaokul mezunu ve en az iki çalışanın yaşadığı haneler oldukları görülmüştür. Çizilen bu tablo alanın sahip olduğu alt statü grubu konut alanı karakteristiğine de uygunluk göstermektedir. Bununla birlikte konut memnuniyet değerlerinde görülen bu profilin, ilgili yazında sıklıkla belirtilen alt-statü grubu sosyal konut alanlarında görülen mevcuttan daha baskın çıkan memnun olma eğilimli bir göstergesi olabileceği gerçeğinin de dikkate alınarak okunmasının önemini belirtmek isteriz. Yazarların halen üzerinde çalıştıkları afet konutlarında konut memnuniyeti çalışmalarının görülen profilin anlamlandırılmasında yardımcı olabileceği kanısındayız.

Afetler ve dönüşüm kavramının metropoliten ölçekte ele alındığı JICA planları ve etkisinin İstanbul özelinde deprem hassasiyetli mekânsal müdahaleler yerine yeni ve yoğun yapılaşma alanlarını tetiklediğini de tespit etmek gerekir (Koç, 2015). Son olarak bu çalışmadan elde edilen sonuçların ülkemizin afet sonrası kalıcı konut edindirme programına az da olsa katkı sağlaması yazarların ortak temennisidir.

KAYNAKÇA

- Acar, B., & Bekleyen, A. (2008). An investigation of the houses constructed within the scope of return to village and rehabilitation project in terms of user satisfaction: The case of Islamköy Village and Tur Hamlet. *Anadolu University Journal of Science and Technology*, 9(2), 241–259.
- Adriaanse CCM. (2007) Measuring residential satisfaction: a residential environmental satisfaction scale (RESS). *Journal of Housing Built Environment*, 22: 287–304.
- AFAD, (2014). AFAD Van Depremi Raporu, s.l.
- Altas, N. E., & Özsoy, A. (1998). Spatial adaptability and flexibility as parameters of user satisfaction for quality housing. *Building and Environment*, 33(5), 315–323.

- Amerigo, M., & Aragonés, J. I. (1990). Residential satisfaction in council housing. *Journal of Environmental Psychology*, 10(4), 313–325.
- Amerigo M & Aragonés JI. A., (1997) Theoretical And Methodological Approach To The Study Of Residential Satisfaction. *Journal of Environ Psychol* 17: 47–57.
- Arlıkatti, S. & S.A. Andrew (2012) 'Housing design and long-term recovery processes in the aftermath of the 2004 Indian Ocean tsunami'. *Natural Hazards Review*. 13(1). pp. 34–44
- Baillie, S.T., & V. Peart. (1992). Determinants of housing satisfaction for older married and unmarried women in Florida. *Housing and Society* 19(2): 101-116
- Baradan, B. (2008), Review of Literature for the Concept of Post-Disaster Housing in Turkey, G.U. *Journal of Science*, 21(2), 43-49.
- Barenstein, J.D. (2006) Housing Reconstruction in Post-earthquake Gujarat: A Comparative Analysis. Network Paper 54. March. Humanitarian Practice Network, Overseas Development Institute, London
- Barenstein, J.D. (2009) 'Who governs reconstruction? Changes and continuity in policies, practices and outcomes.' In G. Lizarralde, C. Johnson, and C. Davidson (eds.) *Rebuilding after Disasters: From Emergency to Sustainability*. Routledge, New York, NY. pp. 149–176
- Berköz L., Ş. Şence Turk & Ömer L. Kellekci (2009) Environmental Quality and User Satisfaction in Mass Housing Areas: The Case of Istanbul, , 17:1, 161-174
- Bourauoi, D. & G. Lizarralde (2013) 'Centralized decision making, users' participation and satisfaction in post-disaster reconstruction: the case of Tunisia'. *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*. 4(2). pp. 145–167
- Bruin, M.J., & C.C. Cook. (1997). Understanding constraints and residential satisfaction among low-income single-parent families. *Environment and Behavior* 29(4): 532-553.
- Canter, D., & K. Rees. (1982). A multivariate model of housing satisfaction. *International Review of Applied Psychology* 31: 185-208.
- Chen, Y. Dang, Y. & Dong, G. (2019) An investigation of migrants' residential satisfaction in Beijing. *Urban Studies*. ISSN 0042-0980 <https://doi.org/10.1177/0042098019836918>
- Cutter, S. (1982). Residential satisfaction and the suburban homeowner. *Urban Geography* 3(4): 315-327.
- Davidson, C.H., C. Johnson, G. Lizarralde, N. Dikmen, and A. Sliwinski (2007) 'Truths and myths about community participation in post-disaster housing projects'. *Habitat International*. 31(1). pp. 100–115
- Davis, E.E., & Fine-Davis, M., (1981). Predictors of satisfaction with housing and neighborhood: a nationwide study in the Republic of Ireland. *Social Indicators Research* 9, 477-494.
- Dikmen, N., & Elias-Ozkan, S.T., (2004). "Post-Disaster Housing in Rural Areas of Turkey", Second International Conference on Post-Disaster Reconstruction in Developing Countries, Coventry,
- Erdoğan, N, Akyol, A., Ataman, B., Dökmeci, V. (2007). Comparison of Urban Housing Satisfaction in Modern and Traditional Neighborhoods in Edirne, Turkey, *Social Indicators Research*, 81: 127–148
- Fried, M., & Gleicher, (1961). Some sources of residential satisfaction in an urban slum. *J. Am. Inst. Planners* 27, 305-315.
- Galster, G.C., & G. W. Hesser. (1981). Residential satisfaction: Compositional and contextual correlates. *Environment and Behavior* 13(6): 735-758.
- Gibson, K. J. (2007). The Relocation of the Columbia Villa Community: Views from Residents, *Journal of Planning Education and Research*, 27, 5 – 19
- Gilderbloom J, Brazley MD and Pan Z. (2005). HOPE VI: A study of housing and neighborhood satisfaction. *J Environ Sustainability Issue* 11: 1–26.
- Ha, M., & M.J. Weber. (1991). The determinants of residential environmental qualities and satisfaction: Effects of financing, housing programs and housing regulations. *Housing and Society* 18(3): 65-76.
- Hashim, A.H. (2003). Residential satisfaction and social integration in public low cost housing in Malaysia. *Pertanika J Social Sci Humanities* 2003; 11(1): 1–10.

- Ibem, E.O & Aduwa, E. B. (2013) Assessment of residential satisfaction in public housing in Ogun State, Nigeria, *Habitat International*, 40, 163-175
- Jaafar M, Hasan NL, Mohamad O, et al (2005) The determinants of housing satisfaction level: a study on residential development project by Penang development corporation. *J Kemanusiaan* 6: 1-20.
- Jaun, A., D.R. Brown, N.G. Milburn, & L.E. Gary. 1990. Residential Satisfaction And Socioeconomic And Housing Characteristics Of Urban Black Adults. *Journal of Black Studies* 21(1): 40-51.
- Kellekci, Ö.L. & Berköz, L. (2006) Mass Housing: User Satisfaction in Housing and its Environment in Istanbul, Turkey, *European Journal of Housing Policy*, 6:1, 77-99,
- Kemeç, S., Ok, A. & Kamacı, E., (2015), The effects of 23 October and 9 November 2011 earthquakes on spatial transformation of the Van City. *Geodinamica Acta*, pp. 214-223.
- Kemeç, S. & Kamacı E. (2016), "Van Kenti Makro-Form Gelişimi ve Konut Stokundaki Değişim", Van Kent Araştırmaları, Bağlam Yayınevi, ISBN:978-605-99-1118-4, sayfa: 57-89
- Koç, E. (2013). Kentsel Dönüşüm Söylemi İle Genetiği Değiştirilen Mekânlar: Kocaeli'de Toki ve Kent-Konut Deneyimleri. 4. Kentsel Ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu, 4(1), 81-90.
- Koç, E. (2015). Kentsel Dönüşüm Deneyimlerini Afet Güvenliği Hedefleri Ve Sosyalparçalanma Süreçleri Arasında Okumak Kocaeli İzmit Örneği. 5. International Earthquake Symposium Kocaeli 2015, 1(1), 135-140.
- Lee, B., & A. Guest. (1983). Determinants of neighborhood satisfaction: A metropolitanlevel analysis. *Sociological Quarterly* 24(Spring): 287-303.
- Lee. & Park, (2010). Housing Satisfaction and Quality of Life Among Temporary residents in the United States. *Housing and Society*, 37: 2010 Issue 1, 43-67
- Li, Z. & Wu, F. (2013). Residential Satisfaction in China's Informal Settlements: A Case Study of Beijing, Shanghai, and Guangzhou, *Urban Geography*, 34:7, 923-949
- Liu AMM. (1999) Residential satisfaction in housing estates: a Hong Kong perspective. *Automation Constr* 8: 511-524.
- Lu, M. (1998) Analyzing Migration Decision Making: Relationship Between Residential Satisfaction, Mobility Intentions, and Moving Behavior, *Environment and Planning*, 30, 1473 - 1495.
- Lu, M. (1999) Determinants of Residential Satisfaction: Ordered Logit vs Regression Models, *Growth and Change*, 30, 264 - 287.
- Marans, R.W., Spreckelmeyer, K.F., (1981). Evaluating Built Environments: A Behavioral Approach. University of Michigan, Institute for Social Research and the Architectural Research Laboratory, Ann Arbor.
- Miller, F.D., S. Tsemberis., G.P. Malia, & D. Grega. (1980). Neighborhood satisfaction among urban dwellers. *Journal of Social Issues* 36(3): 101-117.
- Mohhid, M.A., Mansor I., & Yassid Y. Z. (2010) Assessment of residential satisfaction in newly designed public low-cost housing in Kuala Lumpur Malaysia, *Habitat International*, 34, 18-27.
- Morris, E. W. & Winter, M. (1975) A Theory of Family Housing Adjustment. *Journal of Marriage and The Family*, 27:79-88.
- Nathan, V. (1995). Residents' satisfaction with the sites and services approach in affordable housing. *Housing and Society* 22(3): 53-78.
- Ogu, V. I. (2002) Urban Residential Satisfaction and the Planning Implications in a Developing World Context: The Example of Benin City, Nigeria, *International Planning Studies*, 7, 37 - 53.
- Opdyke, A., Javernick-Will, A. & Koschermann, M. (2019), Assessing the impact of household participation on satisfaction and safe design in humanitarian shelter projects, *Disasters*.
- Rand, E.C., S. Hirano, & I. Kelman (2011) 'Post-tsunami housing resident satisfaction in Aceh' *International Development Planning Review*. 33(2). pp. 187-211.
- Rossi, P. H. (1955). *Why families move*. Glencoe IL: The Free Press.
- Salleh, A. G. (2008). Neighbourhood factors in private low-cost housing in Malaysia. *Habitat International*, 32(4), 485-494
- Sarioğlu Erdoğdu, G. P & Sari Özdemir, B. Ö. (2018), Householder satisfaction in apartment block neighbourhoods: case of Ankara, Turkey, *Journal of Urban Planning*, 144, 1.

- Severcan, Y. C. (2019) Residential Relocation and Children's Satisfaction with Mass Housing, *JFA*, 36:1, 61-84.
- Speare, A., Jr. (1974). Residential satisfaction as an intervening variable in residential mobility. *Demography* 11: 173-188.
- Türkoğlu, H. D. (1997). Residents' satisfaction of housing environment: the case of Istanbul, Turkey. *Landscape Urban Planning*. 39, 55-67.
- Yüksel, B. & Hasırcı, D., (2012). An Analysis Of Physical And Psychological Expectations Of Earthquake Victims From Temporary Shelters: A Design Proposal, *JFA*, 29: 1, 225-240
- Wang, D., Shenjing He, Chris Webster, Xiaoling Zhang (2019). Unrevealing residential satisfaction intention in three urban neighbourhood types in Guangzhou, China, *Habitat International*. 85. 53-62
- Weidemann, S., & J.R. Anderson. (1985). A conceptual framework for residential satisfaction. In *Home environment*, edited by I. Altman and C.H. Werner. New York: Plenum Press

Bölüm 15

HAVAYOLU MÜŞTERİLERİNİN MEMNUNİYET – BEKLENTİ DÜZEYLERİNİN VE TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR SAHA ARAŞTIRMASI

Mustafa Kemal YILMAZ¹

GİRİŞ

Havayolu şirketlerinin sürdürülebilir bir rekabet avantajı sağlayabilmeleri müşterilerinin beklentilerine uygun ürün ve hizmetler sunmaları ile mümkündür. Hizmet sürecinde yaşanan aksaklıklar müşterilerin memnuniyet düzeyini olumsuz yönde etkilemekte, bu durum müşterilerin başka havayolu şirketlerine yönelmelerine neden olmaktadır. Yolcu taşımacılığı alanında faaliyet gösteren havayolu şirketleri arasında rekabetin artması, şirketleri değer yaratacak birtakım hizmetlere yönelmek zorunda bırakmıştır.

Son yıllarda diğer ulaşım modlarına nazaran hava taşımacılığına olan ilginin artması, havayolu yolcu pazarını önemli hale getirmiştir. Küresel piyasalarda rekabetin artması, farklı havayolu iş modellerinin ortaya çıkmasına ve havayolu şirketleri arasında müşteri geçişkenliğinin artmasına neden olmuştur. Bu süreçte müşterilerin beklentilerine uygun ürün ve hizmetlerin sunulması, müşterilerin algısında değer ve farklılık hissi yaratacak hizmetlerin havayolu şirketleri tarafından geliştirilmesi bir gereklilik halini almıştır.

Müşteriler, havayolu tercihi yaparken bilet fiyatı, konfor, zamanında kalkış, kaliteli ve güler yüzlü hizmet, uçuş güvenliği gibi birçok faktörü değerlendirirken, havayolu şirketlerinin de bu süreçte etkin bir pazar araştırması yaparak müşterilerinin beklentilerine uygun ürün ve hizmetler geliştirmesi gerekmektedir. Aksi halde rekabetin yoğun bir şekilde hissedildiği havacılık sektöründe müşteri kayıplarının yaşanması muhtemeldir.

Havayolu şirketleri mevcut müşterilerinin beklentilerine uygun ürün ve hizmetler sunarken diğer yandan potansiyel ve yeni müşteriler kazanabilmek için onlarında beklentilerine uygun ürün ve hizmetler geliştirmelidirler. Böylelikle ha-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi Sivil Havacılık Yüksekokulu, kemal.yilmaz@samsun.edu.tr

zarlama faaliyetleri çerçevesinde online ve mobil platformlar üzerinden müşteri ilişkileri ve şikayet yönetiminin bu kanallar üzerinden gerçekleştirilmesi, etkin bir halkla ilişkiler faaliyeti yürütülmesi orta ve uzun vadede havayolu şirketlerine daha fazla rekabet avantajı sağlayacaktır.

Çalışmanın bölgesel anlamda benzer demografik özelliklere sahip pazarlar için havayolu şirketlerine müşterilerin beklentileri, memnuniyet düzeyleri ve tercihlerinin belirlenmesi konusunda katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Bitner, M.J. (1991). The Evolution Of The Services Marketing Mix And Its Relationship To Service Quality, Service Quality: A Multidisciplinary And Multinational Perspectives, S. Brown, E. Gu-memsson, B. Edvardsson And B. Gustavsson. New York: Lexington Books
- Boonlertvanich, K., (2011). Effect Of Customer Perceived Value On Satisfaction And Customer Loyalty In Banking Service: The Moderating Effect Of Main-Bank Status. Thailand Burapha University. International Journal Of Business Research. 11(6)
- Dökmen, T. (2003). Havayolu İşletmelerinde Müşteri Tatmini ve İşgören-Müşteri Karşılaşmalarının Müşteri Tatmini Üzerindeki Etkisi, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensti-tüsü
- Dökmen, T. (1998). Havayolu İşletmelerinde Yeni Hizmet Geliştirme Faaliyetleri ve Türkiye'deki Havayolu İşletmelerinin Yeni Hizmet Geliştirme Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Nha Nguyen ve Gaston Leblanc, (2001). Corporate Image and Corporate Reputation in Customers Decisions in Services, Journal of Retailing and Consumer Services, Vol: 8
- Sandıkçı, M., (2007). Müşteri Memnuniyeti Ölçülmesi ve Sandıklı Hüdai Kaplıcası'nda Bir Alan Araştırması. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 9(2)
- Taşkın E. (2000). Müşteri İlişkileri Eğitimi, Papatya Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul

Bölüm 16

ANALİTİK HİYERARŞİ PROSESİ İLE MODA TASARIMI PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN PROGRAM SEÇİMLERİNİN İRDELENMESİ

Evrım KABUKCU¹

GİRİŞ

Moda tasarımı ön lisans programları günümüzün rağbet edilen teknik programları arasında yer almaktadır. Fakat tüm yükseköğretim kurumlarının rekabet ettiği günümüz koşullarında programların kontenjanlarını doldurabilmesi ve bu durumu sürdürebilmesi, programların varlığını sağlayabilmesi için ön koşul haline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı, 2018-2019 eğitim öğretim yılında moda tasarımı programı öğrencilerinin program tercihlerinde etkili olan kriterlerin önem derecelerini ölçmek ve bu sayede *öğrencilerin beklentilerini karşılayacak bir değer paketiyle öğrencilerin karşısına çıkması beklenen programlara bir öngörü sağlayabilmektir.*

Bu amaçla, Manisa Celal Bayar Üniversitesi (MCBU) Salihli Meslek Yüksekokulu (SMYO) Tasarım Bölümü Moda Tasarımı Programı öğrencilerinin tasarlanan anket sorularına verdiği yanıtlar, çok kriterli karar verme yaklaşımlarından biri olan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) uygulanarak değerlendirilmiştir. Böylece araştırma kapsamındaki öğrencilerin *moda tasarım programını seçme kriterleri* önceliklendirilmiş ve yorumlanmıştır.

MODA TASARIMI PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN PROGRAM SEÇİMLERİ İLE İLGİLİ BELİRLENEN KRİTERLER

Bu çalışmada, moda tasarımı programı öğrencilerinin *bu programı seçmelerinde etkili olan kriterler* Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) yöntemi ile önceliklendirilmiştir. Belirlenmiş olan *yedi kriter* şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Yaratıcılık ve Yenilik

Günümüzde faaliyet gösterilen sektör her ne olursa olursa olsun, rekabet üstünlüğünü ele geçirebilmenin en önemli yolu, *özgün ve orijinal mal ve hizmet üre-*

¹ Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, evrimkabukcu@gmail.com

nı, gelecek vaat etmesi, mesleki altyapı, medyada yayınlanan moda içerikli programlar ve üniversite sınavından alınan puan.

SONUÇ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Moda Tasarımı öğrencilerinin moda tasarımı programını seçme kriterlerinden en öncelikli olan *kriter yaratıcılık ve yeniliktir*. Bu durum, öğrencilerin kendilerini yaratıcı bulmaları ve moda endüstrisinin olmazsa olmaz niteliklerinden biri olan *değişime* uyum göstererek yeniliğin odak noktasında olmak için büyük bir istek duyduklarını göstermektedir.

Renkli ve hareketli moda endüstrisi, araştırma kapsamındaki öğrencilerin moda tasarımı programını *popüler* bir mesleğe adım atmanın başlangıcı olarak görmelelerini sağlamıştır. Dolayısıyla ikinci önemli kriter, *popüler bir kariyer* olmuştur.

Moda endüstrisinde *çalışma alanının genişliği* üçüncü kriter olarak belirlenmiştir. Moda endüstrisinin *gelecek vaat etmesi* ise dördüncü kriter olmuştur. Öğrenciler, uzmanlık alanı geliştirebilmeleri durumunda bu endüstride kendilerine bir rol edinebileceklerini düşünmektedirler.

Mesleki altyapı kriteri, beşinci kriter olarak karşımıza çıkmıştır. Genel olarak meslek liselerinden eğitim alarak ve deneyim elde ederek gelen öğrenci profilinin, mesleki altyapı kriterini beşinci sıraya yerleştirmesi, öğrencilerin almış oldukları mesleki eğitime çok da güvenmedikleri sonucunu çıkarmaktadır. Daha üst sıralarda bulunması beklenen bu kriterin alt sıralarda yer almış olması, meslek eğitimi veren lise ve dengi okulların günümüz rekabet koşullarında sektörün ihtiyacı olan eğitimi verip veremesi sorunu ortaya çıkmaktadır.

Medyada yayınlanan moda içerikli programlar, araştırmanın altıncı kriteri olarak yerini almıştır. Öğrencilerin bu programlardan etkilenecek moda tasarımı eğitimi almayı seçmedikleri anlaşılmaktadır. Moda içerikli gerçekleştirilen programlar, her kadar güncel ve üzerinde çok konuşulur mevzular içermiş olsa da öğrenciler, bu sektörün *mutfağı* ile ilgilenmekte ve kendilerine bu endüstride yer edinmek istemektedirler.

Öğrencilerin *üniversite sınavından almış oldukları puan*, yedinci ve son kriter olmuştur. Bu sonuç, öğrencilerin ideallerinde olan meslek eğitimi için moda tasarımı programını bilinçli olarak seçtiklerini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Barbeau, E. (1987). Reciprocal Matrices of Order 4. *Mathematical Modelling*, 9/3-5, 321-325.
- Giacobello, J. (2000). Choosing a Career in the Fashion Industry. New York: The Rosen Publishing Group.
- Gümüőođlu, Ő., Tütek, H. ve Özdemir, A. (2012) *Sayısal Yöntemler Yönetmel Yaklaşım*, İstanbul: Beta Basım.

- Harker, P. T. & Vargas L. G. (1987). The Theory of Ratio Scale Estimation: Saaty's Analytic Hierarchy Process. *Management Science*, 33/11, 1383-1403.
- Jones, S. J. (2009). *Moda Tasarımı*. İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Kabukcu, E. (2013). Analitik Hiyerarşı Prosesi Yöntemi ile Duyusal Marka Değerlendirmesi. 12. *Ulusal İşletmecilik Kongresi Bildiriler Kitabı*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayın No:192, 559-570.
- Saaty T. L. (1990). How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process. *European Journal of Operations Resesarch*, 48(3), 9-26.
- Saaty T. L. (2002). Decision Making with the Analytic Hierarchy Process. *Scientia Iranica*. 9(3), 215-229.
- Saaty T. L. (2000). *Decision Making for Leaders*, Pittsburg: RWS Publications.
- Saaty T. L. (2000). *Fundamentals of Decision Making and Priority Theory*. Vol. 6, Pittsburg: RWS Publications.
- Saaty T. L. (1999). *The Seven Pillars of the Analytic Hierarchy Process*, 322 Mervis Hall, Pittsburg.
- Saaty T. L. (1986). Axiomatic Foundation of the Analytic Hierarchy Process. *Management Science*, 32 (7), 841-855.
- Saaty T. L. (1991). Some Mathematical Concepts of the Analytic Hierarchy Process. *Behaviormetrica*, no.29, 1-9.

Bölüm 17

MODA GİRİŞİMCİLİĞİNİN ANALİTİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Evrım KABUKCU¹

GİRİŞ

Girişimciliği moda endüstrisi özelinde ele aldığımızda ortaya çıkan *moda girişimciliği*, girişimcilerin *teknik ve sosyal* hünelerinin sentezlendiği bütüncül bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, moda girişimciliği için gerekli kriterleri belirlemek ve moda tasarımı programı öğrencilerinin moda girişimciliği ile ilgili belirlenen kriterleri önceliklendirmelerini sağlamaktır. Bu amaçla, Manisa Celal Bayar Üniversitesi (MCBU) Salihli Meslek Yüksekokulu (SMYO) Moda Tasarımı Programı öğrencilerinin yorumları, çok kriterli karar verme yaklaşımlarından biri olan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) yöntemi uygulanarak değerlendirilmiştir. Böylece araştırma kapsamındaki öğrencilerin moda girişimciliği ile ilgili düşünceleri analiz edilmiştir.

MODA VE GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ BELİRLENEN KRİTERLER

Girişimcilik *mal veya hizmet üretimi etkinliği* olarak ekonomik bir faaliyet olmanın yanı sıra herhangi bir endüstride *değer üretme* etkinliğidir. Bu bağlamda; moda endüstrisinde faaliyet gösterecek olan her yeni moda işletmesi, yeni bir ürün tasarım/üretim etkinliğine ve değer üretme etkinliğine girecektir. Her moda girişimcisi, farklı süreçler seçecek ve bu süreçlerin birbirinden farklı çıktıları olacaktır. Oysa moda girişimcilerinde bulunması gerekli bazı *ortak temel nitelikler* bulunmaktadır.

Bu nitelikleri, bu çalışma kapsamında gerçekleştirilecek araştırmada irdeleyebilmek için *“moda girişimciliği için gerekli kriterler”* olarak tanımlayabiliriz. İlgili girişimcilik literatürü moda endüstrisi özelinde irdelenmiş ve MCBU SMYO Moda Tasarımı Programı’nda girişimcilik dersi alan öğrencilerin, *moda girişimciliği ile ilgili belirlenen kriterlerle* ilintili yorumları Analitik Hiyerarşi Prosesi yöntemi ile önceliklendirilmiştir. Belirlenmiş olan yedi kriter şu şekilde sıralanmaktadır:

¹ Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, evrimkabukcu@gmail.com

KAYNAKÇA

- Barbeau, E. (1987). Reciprocal Matrices of Order 4. *Mathematical Modelling*, 9/3-5, 321-325.
- Gümüşoğlu, ř., Tütek, H. ve Özdemir, A. (2012) *Sayısal Yöntemler Yönelisel Yaklaşım*, İstanbul: Beta Basım.
- Harker, P. T. & Vargas L. G. (1987). The Theory of Ratio Scale Estimation: Saaty's Analytic Hierarchy Process. *Management Science*, 33/11, 1383-1403.
- Kabukcu, E. (2013). Analitik Hiyerarşi Prosesi Yöntemi ile Duyusal Marka Değerlendirmesi. 12. *Ulusal İşletmecilik Kongresi Bildiriler Kitabı*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayın No:192, 559-570.
- Saaty T. L. (1990). How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process. *European Journal of Operations Resesarch*, 48(3), 9-26.
- Saaty T. L. (2002). Decision Making with the Analytic Hierarchy Process. *Scientia Iranica*. 9(3), 215-229.
- Saaty T. L. (2000). *Decision Making for Leaders*, Pittsburg: RWS Publications.
- Saaty T. L. (2000). *Fundamentals of Decision Making and Priority Theory*. Vol. 6, Pittsburg: RWS Publications.
- Saaty T. L. (1999). *The Seven Pillars of the Analytic Hierarchy Process*, 322 Mervis Hall, Pittsburg.
- Saaty T. L. (1986). Axiomatic Foundation of the Analytic Hierarchy Process. *Management Science*, 32 (7), 841-855.
- Saaty T. L. (1991). Some Mathematical Concepts of the Analytic Hierarchy Process. *Behaviormetrica*, no.29, 1-9.

Bölüm 18

NADİR TOPRAK ELEMENTLERİ ÜZERİNE JEOPOLİTİK VE JEOKONOMİK BİR DEĞERLENDİRME

Bülent GÜNER¹

GİRİŞ

Nadir Toprak Elementleri'nin keşfi, 18. yy'dan 20. yy'ın ortalarına kadar sürmüş ve bugün bildiğimiz 17 Nadir Toprak Elementi (NTE) tanımlanmıştır. NTE'ler, kimyasal elementlerin sınıflandırılması için oluşturulmuş "Periyodik Tablo" içerisinde, "Lantanit serisi"nde yer alan "orta derecede bol" bir gruptur. Lantanitler, atom numarası 57 ile 71 arasında değişen 15 metalik elementten oluşmaktadır. Ayrıca atom numaraları 39 olan İtiryum ile 21 olan Scandium elementleri de lantanitlerden olmamasına rağmen, benzer kimyasal özellikleri nedeniyle NTE grubu içerisinde değerlendirilir (Tablo 1). 20. yy boyunca, NTE'lerin kimyası ve jeokimyası ile yeryüzünde ve meteorlarda yapılan çalışmalarla, evrendeki NTE'lerin analizlerine dayanarak büyük adımlar atılmıştır. NTE'lerin çoğu için ticari pazarlar, talebin çok hızlı bir biçimde arttığı, 20. yy'ın ikinci yarısından sonra ortaya çıkmıştır. Nitekim NTE'lerin dünya yıllık üretimi ve tüketimi 1950'lerden önce 5000 tondan azdır. 1960'lı yıllara kadar sanayi ve teknolojide yaygın bir NTE kullanımından söz edilemez. Ancak 1960'lardan itibaren, NTE bileşimlerinin kullanımı; televizyon ekranları, petrol endüstrisi ve bilgisayar sistemleriyle günlük hayatta yaygınlaşmaya başlamıştır. Bugün ise dijital, elektronik ve çevreci teknolojilerin hızla gelişmesiyle birlikte NTE'ler, yüksek teknolojinin (hi-tech) en önemli bileşenidir. Bu nedenle, küresel NTE üretimi ve tüketiminin önümüzdeki on yıllarda sürekli bir artış göstermesi beklenmektedir. 2009 yılında NTE içeren ürünlerin toplam değeri 1,5–2 trilyon ABD dolarıdır. Bu rakam dünya gayri safi milli hasılasının yaklaşık % 5'ini oluşturmaktadır (Klinger, 2018; Tse, 2011; Barakos, Mischo & Gutzmer, 2016; Zhou, Li & Chen, 2017).

¹ Dr. Öğr. Ü., Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü ve Munzur Üniversitesi Nadir Toprak Elementleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (MÜNTEAM), bguner@munzur.edu.tr

SONUÇ

NTE'ler pek çok açıdan benzersiz kimyasal ve fiziksel özelliklere sahiptir. Bu çok özel metaller 21. yy'ın bilişim teknolojileri, çevreci teknolojileri, savunma sanayi, Endüstri 4.0 gibi katma değeri yüksek üretimleri için vazgeçilmez önemdedir. NTE'ler sahip oldukları potansiyelleriyle, simyacılığın mistik / büyülü "Felsefe Taşı" anlatımını anımsatmaktadır. Gerçekten de buldukları bileşimlere özel katkılar sağlayan bu benzersiz metaller, insanlığın teknolojik atılımını ivmelendirecek yeteneklere sahiptir. Bu bağlamda yıllar geçtikçe NTE'lerin günlük hayatta daha fazla yer bulması, yüksek teknolojik üretim hayatumızda daha fazla yaygınlaşmasının doğal bir sonucudur. Geleceğin özellikle yeşil teknolojileri (rüzgar türbinleri, güneş panelleri, elektrikli ulaşım araçları vs), NTE'lere olan gereksinimi ve düzenli bir tedarik zincirini zorunlu kılmaktadır.

18. yy'dan beri bilinen NTE'ler, 21. yy'da iki önemli jeopolitik krizin odağında yer almıştır. Bu durum aslında birkaç açıdan oldukça "yeni"dir. Günümüzde gelişmiş ülkeler, karşılaştıkları gerilimlerde, ağırlıklı olarak birbirlerinin ticari, ekonomik düzenini ve teknolojik yatırımlarını hedef almaktadır. Bu durum, enstrümanları değişen yeni bir "soğuk savaş"ı işaret etmektedir. İkinci olarak NTE'ler günümüzde modern teknolojinin vazgeçilmezi durumundadır. Bu nedenle sık sık uluslararası sorunlarda etkin bir silah olarak gündeme gelmektedir. Pek çok açıdan dünyanın jeopolitik odağı, kavramları, düşünüş biçimi değişmektedir. 21. yy'da yeni konseptler, yeni yaklaşımlar ve yeni figürlerle dünya siyaseti şekillenmektedir. Artık "ticaret savaşları", "teknoloji casusluğu", "kara listeye alınan şirketler" vs. gibi savaş silahları aktiftir.

Uzun süredir devam eden in-ABD siyasal/ekonomik mücadelesi, Trump yönetimiyle birlikte "Ticaret Savaşları"na ve karşılıklı gümrük duvarlarına dönüşmüştür. Bu sorunların bir yansımaları olarak da 2019 yılında yeni bir NTE krizi ortaya çıkmıştır. in'in bölgesel ve küresel glerle yaşadığı sorunlar zlmedike, bugün için NTE krizinin zm mümkün görünmemektedir. Ancak in dışındaki ülkelerin arzı artırımları ve uygun fiyatlarla alaşım ve metaller üretilebilmeleri halinde NTE krizi, diğer sorunlardan bağımsız olarak üzülebilir. NTE gerilimi, gelişmiş ülkeler arasında yaşanan bir sorun gibi görünse de, yaşanan bu gerginliğin diğer ülkelere de bir maliyetle yansımaları kaçınılmazdır.

Kaynaklar

Ali, S. (2014), Social and Environmental Impact of the Rare Earth Industries, (12 Mart 2019 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/276042623_Social_and_Environmental_Impact_of_the_Rare_Earth_Industries adresinden ulaşılmıştır).

- Alonso, E., Sherman, A.M., Wallington, T.J., Everson, M.P., Field, F.R., Roth, R., Kirchain, R. E., (2012), Evaluating Rare Earth Element Availability: A Case with Revolutionary Demand from Clean Technologies. (7 Mart 2019 tarihinde <http://www.rareearthassociation.org/MIT-Ford%20Study.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Barakos, G. & Mischo, H.& Gutzmer, J. (2016), An Outlook on the Rare Earth Elements Mining Industry. (1 Mart 2019 tarihinde, <https://www.ausimmbulletin.com/feature/an-outlook-on-the-rare-earth-elements-mining-industry/> adresinden ulaşılmıştır).
- Binnemans, K., Jones, P.T., Acker, K.W., Blanpain, B., Mishra, B., Apelian, D., (2013) Rare-Earth Economics: The Balance Problem. (4 Mart 2019 tarihinde, https://solvomet.eu/wp-content/uploads/2017/05/binnemans_jom_2013.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Castor, S.B. Hedrick, J.B. (2006), Rare Earth Elements, (5 Mart 2019 tarihinde, <https://www.semanticscholar.org/paper/RARE-EARTH-ELEMENTS-Castor-Hedrick/5348d7c34363c29e0b68e-2515616a26c41dfb46d> adresinden ulaşılmıştır).
- Chapman, B. (2017), The Geopolitics of Rare Earth Elements: Emerging Challenge for U.S. National Security and Economics, (3 Mart 2019 tarihinde , https://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1195&context=lib_fsdocs adresinden ulaşılmıştır).
- Chen, Z, (2011), Global Rare Earth Resources and Scenarios of Future Rare Earth Industry. (14 Nisan 2019 tarihinde, https://www.researchgate.net/publication/251633593_Global_Rare_Earth_Resources_and_Scenarios_of_Future_Rare_Earth_Industry adresinden ulaşılmıştır).
- Doe, N. (2013), Rare Earths: The 21st-Century Metals, (3 Mart 2019 tarihinde <https://www.nickdoe.ca/pdfs/Webp540c.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- GPO, (2010), Rare Earth Minerals and 21ST Century Industry, (8 Mart 2019 tarihinde, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-111hhr55844/pdf/CHRG-111hhr55844.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Haverluk, W.T. (2012), The Geopolitics of Rare Earth Minerals. (6 Mart 2019 tarihinde, <http://www.wmwi.org/geopolitics-rare-earth-minerals> adresinden ulaşılmıştır).
- HKTDC, (2019), Country Profiles. (02 Eylül 2019 tarihinde, <https://beltandroad.hktdc.com/en/country-profiles>, adresinden ulaşılmıştır).
- Johnson, K. ve Groll, E. (2019), China Raises Threat of Rare-Earths Cutoff to U.S. (22 Mayıs 2019 tarihinde, <https://foreignpolicy.com/2019/05/21/china-raises-threat-of-rare-earth-mineral-cutoff-to-us/> adresinden ulaşılmıştır).
- Kaiman, J. (2014), Rare earth mining in China: the bleak social and environmental costs, (6 Mart 2019 tarihinde, <https://www.theguardian.com/sustainable-business/rare-earth-mining-china-social-environmental-costs> adresinden ulaşılmıştır).
- King, H.M. (2017), REE - Rare Earth Elements and their Uses. (4 Mart 2019 tarihinde, <https://geology.com/authors/hobart-king/> adresinden ulaşılmıştır).
- Klinger, J. M. (2018), Rare Earth Elements: Development, Sustainability and Policy Issues. (8 Mart 2019 tarihinde, https://www.researchgate.net/publication/322285704_Rare_earth_elements_Development_sustainability_and_policy_issues adresinden ulaşılmıştır).
- MIT, (2016), Introducing the Problem of Availability of Strategic Elements. (2 Mart 2019 tarihinde, <http://web.mit.edu/12.000/www/m2016/finalwebsite/problems/limitedaccess.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Palacioğlu, T. (2018), Mutlak stnlk ve Bazı Dış Ticaret Teorileri. (12 Temmuz 2019 tarihinde, <https://www.istda.org/Upload/pdf/mutlak-ustunluk.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Statista, (2016), Rare earth element consumption worldwide in 2016, by select region. (11 Mart 2019 tarihinde <https://www.statista.com/statistics/616622/rare-earth-element-consumption-worldwide-by-country/> adresinden ulaşılmıştır).
- Statista, (2018a), Forecast of rare earth oxide prices worldwide from 2014 to 2025, (27 Mart 2019 tarihinde, <https://www.statista.com/statistics/449838/forecast-average-rare-earth-oxide-prices-globally/> adresinden ulaşılmıştır).
- Statista, (2018b), Rare Earth Reserves Worldwide by country 2018. (20 Mart 2019 tarihinde, <https://www.statista.com/statistics/277268/rare-earth-reserves-by-country/> adresinden ulaşılmıştır).

- Statista, (2018c), Major countries in rare earth mine production worldwide from 2013 to 2018. (20 Mart 2019 tarihinde, <https://www.statista.com/statistics/268011/top-countries-in-rare-earth-mine-production/> adresinden ulaşılmıştır).
- Şen, P. Kuşçu, E. Ak, S., (2012), Nadir Toprak Elementler, zellikleri, Cevherleşmeleri ve Türkiye Nadir Toprak Element Potansiyeli. (18 Mart 2019 tarihinde http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/kutuphane/ekonomi-bultenleri/2012_13/MTA_EkonomiBulteni_13_1-pinar-sen.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Tse, P.K. (2011), China's Rare-Earth Industry. (12 Mart 2019 tarihinde, USGS Report Series 2011-1042: <https://pubs.usgs.gov/of/2011/1042/> adresinden ulaşılmıştır).
- USGS, (2011), Rare Earths. (26 Mart 2019 tarihinde, <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/prd-wret/assets/palladium/production/mineral-pubs/rare-earth/mcs-2011-raree.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- USGS, (2012), Rare Earths. (26 Mart 2019 tarihinde, <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/prd-wret/assets/palladium/production/mineral-pubs/rare-earth/mcs-2012-raree.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- USGS, (2016), Rare Earths. (26 Mart 2019 tarihinde, <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/prd-wret/assets/palladium/production/mineral-pubs/rare-earth/mcs-2016-raree.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- USGS, (2019), Rare Earths. (26 Mart 2019 tarihinde, <https://prd-wret.s3-us-west-2.amazonaws.com/assets/palladium/production/atoms/files/mcs-2019-raree.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- USGS-Map, Rare Earth Element Deposits. (14 Mart 2019 tarihinde, <https://mrddata.usgs.gov/ree/map-us.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Williams, S., (2019), Huawei Ban Causes Large Tech Sector Sell-off As Global Concerns Mount. (20 Mayıs 2019 tarihinde, <https://wccftech.com/google-huawei-ban-causes-large-tech-sector-sell-off/> adresinden ulaşılmıştır).
- Yıldız, N. (2016), Nadir Toprak Elementleri. (21 Mart 2019 tarihinde, https://www.jmo.org.tr/re-simler/ekler/03c3466d7fdaf_ek.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Zhou, B., Li, Z., Chen, C. (2017), Global Potential of Rare Earth Resources and Rare Earth Demand from Clean Technologies. (9 Mart 2019 tarihinde, <https://www.mdpi.com/2075-163X/7/11/203/htm> adresinden ulaşılmıştır).

Bölüm 19

AKSU NEHRİ SU KALİTESİNİN COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİ KULLANILARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Kerem HEPDENİZ¹
İ. İskender SOYASLAN²

GİRİŞ

Çalışma alanı, Isparta, Burdur ve Antalya il sınırları içerisinde 36,5°-37,5° kuzey enlemleri ile 30,2°-31,5° doğu boylamları arasında yaklaşık 3400 km²lik bir alan kaplamaktadır. Çalışma alanı içerisinde yer alan yüzey sularının kalitesinin ve kirliliğinin tespiti amacıyla in-situ deneyleri yapılmış ve 12 adet örnek, detaylı kimyasal analizleri yapılarak su kalitesi belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma alanı ile ilgili, çeşitli zamanlarda yapılan birçok stratigrafi, tektonik, su kirliliği, su kalitesi ve maden yatakları konularında çalışmalar bulunmaktadır. Çalışma yöntemi arazi ve büro çalışmaları olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Arazi çalışmaları; jeoloji haritası alımı, hidrojeoloji araştırmaları, in-situ parametrelerinin ölçülmesi ve su örneklerinin alınarak su kimyasının belirlenmesi çalışmalarından oluşmaktadır. Büro çalışmaları ise, arazide elde edilen bilgilerin CBS veri tabanına işlenmesi, CBS veri tabanından sorgulama, ilgili haritaların oluşturulması, yorumlama ve rapor yazma aşamalarını içermektedir. Öncelikle alt yapıyı oluşturacak olan bölgesel jeoloji, literatür taraması sonucu ortaya konmuştur. Daha sonra arazi çalışmaları ve literatür ile birlikte çalışma alanının stratigrafik ve hidrojeolojik özellikleri belirlenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma alanında çeşitli zamanlarda farklı amaçlar için yapılmış çok sayıda stratigrafi, tektonik, maden yatakları, su kalitesi, uzaktan algılama, CBS, yüzey ve yeraltısu modellemesi konularında çalışmalar vardır. Çalışma yöntemi arazi ve büro çalışmaları olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Arazi çalışmalarında; jeoloji haritası alımı, hidroloji ve hidrojeoloji çalışmaları, arazi parametrelerinin ölçülmesi ve su örneklerinin alınarak su kimyasının belirlenmesinden

¹ Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, khepdeniz@gmail.com

² Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, isoyaslan@mehmetakif.edu.tr

yapılan insitu analiz sonuçları arazi veri kayıt sistemine aktarılmıştır. Çalışma alanındaki yzey suyu kalitesi ve kirliliğinin tespiti için geçen dönem alınan DO-700 Extend Instrumens cihazı ile 9 in-situ parametresi arazide yerinde belirlenmiştir.

İn-situ parametrelerine göre su örneklerinin kalitesinde ciddi bir anomaliye rastlanmamıştır. İn-situ parametreleri su örneklerinin kalitesini ortaya koymak için yeterli olmamasından dolayı detaylı kimyasal analiz için seçilen 12 yzey suyu örneğinin fiziko-kimyasal analizleri yapılmıştır.

Arazi deneylerinde ozunuş oksijen (konsantrasyon mg/L ve doygunluk %), pH (-2.00 ile +19.99 pH), mV (-1999 ile +1999 mV), iletkenlik (0.00-1199.9 mS), TDS (0-100 g/L), tuzluluk (0-100 ppt), rezistivite (0-100 MΩ.cm) ve sıcaklık (00-500 Co) olmak uzere 9 parametre belirlenmiştir. Tüm parametreler sınır değerlerinin içerisinde iken, en dikkat çeken nokta özellikle N1 örneğinin alındığı Isparta iline bağlı Sav Kasabası yakınlarındaki noktada TDS, pH ve Potasyum değerlerindeki artış olmuştur. N1 noktasındaki diğer parametreler sınır değerler içerisinde kalmakla birlikte genel itibari ile yüksek değerler elde edilmiştir. Bunun temel sebebi olarak atık sularını Isparta ayı'na deşarj eden Isparta Belediyesi'ne ait sıvı atık arıtma tesisinin arıza durumuna geçmesi, bu bölgede yoğun olarak tarım faaliyetlerinin sürdürülmesi ve yine yzey sularına atık sularını deşarj eden mermer fabrikalarının bulunması gösterilebilir. Bu tesislerden kaynaklanan atık su deşarjlarının anlık olarak gerçekleştirilmesi analiz sonuçlarındaki düzensizliğin temel sebebini oluşturmaktadır.

Fiziko-kimyasal analiz sonuçlarından Kalsiyum (Ca), Magnezyum (Mg), Sodyum (Na), Klor (Cl), Sülfat (SO₄) değerleri, Türk içme suyu standartları TSE-266, Dünya Sağlık rgt Standartları WHO ve ABD evre Koruma Ajansı EPA standartlarına göre değerlendirilmiş olup sınır değerleri aşan her hangi bir su rneği bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Brunn, J. H., Dumont, J. F., Graciansky, P. C., Gutnic, M., Juteau, T., Marcoux, J., . . . Poisson, A. (1971). Outline of the geology of the Western Taurids. *Geology and History of the Turkey* (s. 225-255). içinde Libya, Tripoli: Campbell, A.S., Ed.
- Demircan, C., Sipahi, H., iek, S., Barka, A., & Sönmez, ř. (2011). Coğrafi Bilgi Sistemleri kullanılarak sıcaklık haritalarının oznrlğünün artırılması, . 13. *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, . Ankara. : TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası.
- Doğan, H. M., Yılmaz, D. S., & Kılıç , O. M. (2013). Orta Kelkit Havzası'nın Bazı toprak özelliklerinin ters mesafe ağırlık yöntemi (1dw) ile haritalanması ve yorumlanması. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*.
- Dumont, J. F. (1976). Isparta kıvrımı ve Antalya naplarının orjini: Torosların st Kretase tektojenезi ile oluşmuş yapısal düzeninin büyük bir dekoşman, transtorik arızayla ikiye ayrılması varsayımı. *MTA Dergisi*(84), 56-67.

- Flecker, R., Ellam, R. M., Müller, C., Poisson, A., Robertson, A. F., & Turner, J. (1998, November 30). Application of Sr isotope stratigraphy and sedimentary analysis to the origin and evolution of the Neogene basins in the Isparta Angle, southern Turkey. *Tectonophysics*, 1-3(298), 83-101.
- Haude, H. (1972). Stratigraphie und tektonik des südlichen Sultandağ (SW Anatolien). *Zeit Deut-sch Geol. Ges.*, 411-421.
- Koçyiğit, A. (1984). Güneybatı Türkiye ve yakın dolayında levha içi yeni tektonik gelişim. *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni*, 27(1), 1-15.
- Korkmaz Başel, E. D., Çakın, K., & Satman, A. (2008). Türkiye'nin yeraltı sıcaklık haritası ve tahmini ısı içeriği. VII. *Ulusal Temiz Enerji Sempozyumu*. İstanbul.
- Loyd, C. Y. (2007). *Local modelsfor spatial analysis*. Liverpool: CRC Press.
- Özgül , N. (1971). Orta Torosların kuzey kesiminin yapısal gelişiminde blok hareketlerinin önemi. *Türkiye jeoloji Kurumu Bülteni*, 19(1), 65-78.
- Özgül, N. (1976). Torosların bazı temel jeoloji özellikleri. *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni*, 19(1), 65-78.
- Poisson, A. (1977). Recherches geologique dans les Taurides occidentales these doct. d'état orsay. N.1902.
- Şen, A. (2007). *Beyşehir (Konya) güneybatısının jeolojisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- TSE 266. (2005). *İnsani tüketim amaçlı sular hakkında yönetmelik*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
- WHO. (2011). *Guidelines for drinking water quality (Fourth Edition)*. Geneva: World Health Organization.
- Yalçınkaya, S., Ergin, A., Taner, K., Afşar, P. Ö., Dalkılıç, H., & Özgönül, E. (1986). *Batı Torosların jeolojisi Ispana projesi raporu*. Ankara: MTA Şubat Raporu (Yayımlanmamış).

Bölüm 20

PİSİDİA ANTİOKHEİA ANTİK KENTİ AEDILICUS VE KUZEY KİLİSELERİ İSKELETLERİNDE ENTESOPATİLER

N. Damla YILMAZ USTA¹

GİRİŞ

Entesopatiler² (Şekil 1, 2, 3), kasların kemiğe tutundukları bölgeler olan entesilerde osteofit (küçük kemik çıkıntısı), düzensizlik ve kabartı şekillerinde gözlemlenen lezyonlardır (Resnick & Niwayama, 1983; Dutour, 1986; Masnicova & Benus, 2001; Henderson, 2008; Cardoso & Henderson, 2010; Villotte vd., 2010a,b; Havelkova vd., 2011; Woo & Pak, 2013; Sudoł-Szopińska vd., 2015). Biyoarkeolojik araştırmalarda kemiklerde kas tutunma bölgelerindeki değişimlerin kas-iskelet sistemine aşırı binen yük veya kasların tekrarlayan kullanımından kaynaklandığı gösterilir ve ilgili değişimler genel olarak kemiklerdeki kas tutunma yerlerinin belirginliğine göre derecelendirilerek değerlendirilir (Hawkey ve Merbs, 1995; Steen ve Lane, 1998; Eshed vd., 2004; Mariotti vd. 2007; Villotte ve Knüsel, 2013; Delibaş, 2016). Araştırmaların bir çoğunda kas tutunma bölgelerindeki entesopatilerin de fiziksel stresin kaslarda oluşturduğu büyüme (hypertrophy) ve çekme etkisinden kaynaklanan değişimler olduğu bildirilir (La Cava, 1959; Resnick & Niwayama, 1983; Plummer, 1984; Kennedy, 1983; 1986; Waldron, 1994; Villotte vd., 2010a,b; White vd., 2012; Woo & Pak, 2013). Entesopati oluşumunun, tekrarlayan aktivitenin kemikte oluşturduğu stresin yanı sıra seronegatif spondilartropatiler (ankilozan spondilit), yaygın idiopatik iskelet hiperosteozisi (DISH), kalsiyum pirofosfat biriktirme hastalığı gibi bazı romatolojik hastalık süreçleriyle (Rothschild vd., 1999; François vd., 2001; Rothschild & Behman 2005; Trinkaus vd. 2008; Sudoł-Szopińska vd., 2015) ve travmatik yaralanmalarla da (La Cava, 1959; Ball, 1971; Niepel & Sit'Aj, 1979; Resnick & Niwayama, 1983; Slobodin vd., 2007; Henderson, 2008; Neri & Lancellotti, 2004; Villotte & Knüsel, 2013; Sudoł-Szopińska vd., 2015) ilişkili olarak oluşabildiği belirtilir. Kas-iskelet stres göstergelerinin genelinde olduğu gibi (Hawkey & Merbs, 1995; Kennedy, 1989;

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü, 32260/ İSPARTA.

² Enthesopathy/enthesopathies, hypertrophic ossification.

TEŞEKKÜR

Katkılarından dolayı Ankara DıŐkayı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nden Uzm. Dr. Yusuf CoŐkun'a ve Yalova Üniuersitesi Sosyal Hizmet Bölümü Doktora Öğrencisi Eda CoŐkun'a teşekkür ederim.

Kaynakça

- Acsadi, G.Y., Nemeski, J. (1970). *History of Human Life Span and Mortality*, Budapest: Academia Kiado.
- Aiello, L., Dean, C. (1990). *An Introduction to Human Evolutionary Anatomy*. London: Academic Press.
- Aufderheide, A.C., Rodriguez-Martin, C. (1998). *The Cambridge Encyclopedia of Human Paleopathology*, Cambridge University.
- Ball, J. (1971). Enthesopathy of rheumatoid and ankylosing spondylitis. *Ann Rheum Dis*, 30: 213–223.
- Bass, W.M. (1995). *Human Osteology: A Laboratory and Field Manual*, Columbia: Missouri Archaeological Society.
- Brekke M, Hjørtedahl P, Kvien TK. Severity of musculoskeletal pain: relation to socioeconomic inequality. *Social Science&Medicine* 2002; 54: 221-228.
- Brickley, M., ve Ives, R. (2008). *The Bioarchaeology of Metabolic Bone Disease*. Amsterdam: Elsevier/ Academic Press.
- Bridges, P.S. (1989). Changes in activities with the shift to agriculture in the southeastern United States, *Curr. Anthropol.*, 30: 385–394.
- Brooks, S., Suchey, J.M. (1990). Skeletal age estimation based on the os pubis: a comparison of the Acsadi-Nemeskeri and Suchey-Brooks methods, *Human Evolution*, 5(3): 227-238. doi:10.1007/BF02437238.
- Brothwell, D.R. (1981). *Digging Up Bones*, London: Oxford University Press.
- Buikstra, J.E., Ubelaker, D.H., (1994). *Standards for data collection from human skeletal remains*, Arkansas: Arkansas Archaeological Survey Research Series.
- Capasso L., Kennedy, K.A.R., Wilczak, C.A. (1999). *Atlas of Occupational Markers on Human Remains*. Teramo, Italy: Edigrafital S.p.A.
- Cardoso, F.A., Henderson, C.Y. (2010). Enthesopathy Formation in the Humerus: Data from Known Age-at-Death and Known Occupation Skeletal Collections, *Am Jour of Physical Anthr.* 141:550–560.
- Campanacho, V., Santos, A.L. (2013). Comparison of the enthesal changes of the os coxae of Portuguese males (19th-20th centuries) with known occupation, *Int. J. Osteoarchaeol.* 23: 229–236.
- Cunha, E., Umbelino, C. (1995). What can bones tell about labour and occupation: the analysis of skeletal markers of occupational stress in the Identified Skeletal Collection of the Anthropological Museum of the University of Coimbra (preliminary results), *Antrop. Port.*, 13: 49-68.
- Delibaş, D. (2016). *Körtik Tepe İnsanlarında Gündelik Yaşam: İskelet Kas Tutunma Bölgelerinin Analizleriyle Hareket Biçiminin Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dutour, O. (1986). Enthesopathies (lesions of muscular insertions) as indicators of the activities of neolithic Saharan populations, *Am J Phys Anthropol.*, 71(2):221-4.
- Erdal, Ö.D. (2007). Eklem Hastalıkları ve Yaşam Biçimi Arasındaki İlişkiler: Anadolu Neolitik Topluluklarından Örnekler, *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24 (2): 77-93.
- Erdal, Y.S. (2011). Tasmacor Yakınçağ Nekropolü ve İskeletlerinin Antropolojik Açıdan Değerlendirilmesi, A.Y. Őenyurt (Ed.) içinde, *Tasmacor* (s.329-458), Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Eshed, V., Gopher, A., Galili, E., Hershkovitz, I. (2004). Musculoskeletal Stress Markers in Natufian Hunter-Gatherers and Neolithic Farmers in the Levant: The Upper Limb, *American Journal Of Physical Anthropology*, 123:303–315.

- Fazekas, I., Kosa, F. (1978). *Forensic Fetal Osteology*. Budapest: Akademiai Kiado.
- François, R.J., Braun, J., Khan, M.A. (2001). Entheses and enthesitis: a histopathologic review and relevance to spondyloarthritides, *Curr Opin Rheumatol*, 13:255–264.
- Galera, V., Garralda, M.D. (1993). Enthesopathies in a spanish medieval population: anthropological, epidemiological, and ethnohistorical aspects, *Int. Journ. Anthropol.*, 8 (4): 247-258.
- Goodman, A.H., Lallo, J., Armelagos, G.J., Rose, J.C. (1984). Health change at Dickson Mounds, Illinois (A.D. 950–1300), In: M. Cohen, G. Armelagos (eds.), *Paleopathology at the origins of agriculture* (p. 271–306). Orlando: Academic Press.
- Havelkova, P., Villotte, S., Velemínský, P., Polacek, L., Dobı́sı́kova, M. (2011). Enthesopathies and Activity Patterns in the Early Medieval Great Moravian Population: Evidence of Division of Labour, *Int. J. Osteoarchaeol*, 21: 487–504.
- Hawkey, D.E., Merbs, C.F. (1995). Activity-induced Musculoskeletal Stress Markers (MSM) and Subsistence Strategy Changes among Ancient Hudson Bay Eskimos, *International Journal of Osteoarchaeology*, 5: 324-338.
- Henderson, C. (2008). When hard work is disease: the interpretation of enthesopathies, *Bar International Series*, 1743, 17.
- Huang, G.D. (2001). Back and Upper Extremity Disorders among Enlisted U.S. Marines: Burden and Individual Risk Factors, *Military Medicine*, 166, 11:1007,1016.
- Hyman, A.A., Heiser, W.J., Kim, S.E., Norfray, J.F. (1995). An excavation of the distal femoral metaphysis: a magnetic resonance imaging study: case report. *J Bone Joint Surg*, 77A:1897–1901.
- Jurmain, R. D. (1999). *Stories from the Skeleton: Behavioural Reconstruction in Human Osteology*, Amsterdam: Gordon and Breach.
- Kennedy, K.A.R. (1983). Morphological variations in ulnar supinator crests and fossae, as identifying markers of occupational stress, *J. Forensic Sci.*, 28 (4): 871-876.
- Kennedy, K.A.R. (1989). Skeletal Markers of Occupational Stress, In: M.Y. İşcan, K.A.R. Kennedy (eds.), *Reconstruction of Life From the Skeleton* (pp.129-160), Alan R. Liss, Inc., New York.
- Kennedy, K.A.R. (1998). Markers of Occupational Stress: Conspectus and Prognosis of Research, *Int. J. Osteoarchaeol.*, 8: 305–310.
- Krogman, W.M., İşcan, M.Y. (1986). *The Human Skeleton in Forensic Medicine*, Charles C. Thomas, Springfield, Illinois.
- La Cava, G. (1959). Enthesitis-traumatic disease of insertions, *J Am Med Assoc*, 169: 254–255.
- Lai, P., Lovell, N.C. (1992). Skeletal Markers of Occupational Stress in the Fur Trade: a Case Study from a Hudson's Bay Company Fur Trade Post, *International Journal of Osteoarchaeology*, 2: 221-234.
- Larsen, C.S. (1997). *Bioarchaeology: Interpreting Behavior from the Human Skeleton*, Cambridge University Press.
- Listi, G.A. (2016). The Use of Enteseal Changes in the Femur and Os Coxa for Age Assessment, *J. Forensic Sci.*, 61 (1): 12-18.
- Lovejoy, C.O., Meindl, R.S., Pruzbeck, T.R., Mensforth, R.P. (1985). Chronological metamorphosis of the auricular surface of the ilium: A new method for the determination of adult skeletal age at death, *American Journal of Physical Anthropology*, 68: 15-28.
- Maat, G.J.R. (2001). "Diet and age-at-death determinations from molar attrition. A review related to the Low Countries", *Journal of Forensic Odonto-Stomatology*, 19: 18-21.
- Mann R.W., Hunt D.R. (2012). *Photographic Regional Atlas of Bone Disease: A Guide To Pathologic And Normal Variation in the Human Skeleton*, Springfield Illinois: Charles C. Thomas, Publisher.
- Mann, R.W., Hunt, D.R., Lozanoff, S. (2016). *Photographic Regional Atlas of Non-Metric Traits and Anatomical Variants in the Human Skeleton*, Springfield, Illinois, USA: Charles C Thomas Publisher.
- Mareşh, M.M. (1970). Measurements from roentgenograms. In: R.W. McCammon (Ed.), *Human Growth and Development* (p.157-200). Springfield: IL Thomas.

- Mariotti, V., Facchini, F., Belcastro, M.G. (2004). Enthesopathies— proposal of a standardized scoring method and applications. *Coll Anthropol*, 28:145–159.
- Mariotti, V., Facchini, F., Belcastro, M.G. (2007). Original scientific paper The Study of Entheses: Proposal of a Standardised Scoring Method for Twenty-Three Entheses of the Postcranial Skeleton, *Coll. Antropol.*, 31 (1): 291–313.
- Masnicova, S., Benus, R. (2001). The Health Status and Lifestyle of Historic Bratislava Inhabitants: 1. Pilot Study of Long Bone Lesions from Gothic Part (XVth-XVIIIth Cent. AD) of the Ossuary in St. Jacob Chapel (Bratislava, Slovakia), *Anthropologie*, 39 (1): 63-68.
- Masud, Y., Ajmal, M.A. (2012). Left-handed People in a Right-handed World: A Phenomenological Study, *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 10 (1): 49-60.
- Meindl, R.S., Lovejoy, C.O. (1985). “Ectocranial suture closure: A revised method for the determination of skeletal age at death based on the lateral-anterior sutures”, *American Journal of Physical Anthropology*, 68: 57-66.
- Molleson, T., Hodgson, D. (2003). The Human Remains from Woolley’s Excavations at Ur, *Iraq*, 65: 91-129.
- Neri, R., Lancellotti, L. (2004). Fractures of the Lower Limbs and their Secondary Skeletal Adaptations: a 20th Century Example of Pre-modern Healing, *Int. J. Osteoarchaeol.*, 14: 60–66. DOI: 10.1002/oa.686
- Niepel, G.A., Sit’Aj, S. (1979). Enthesopathy, *Clin Rheum Dis*, 5: 857–872.
- Ortner, D.J. (2003). *Identification of Pathological Conditions in Human Skeletal Remains*, San Diego, Ca: Academic Press.
- Özer, İ., Sağır, M. (2003). Dilkaya ve Bazı Eski Anadolu Toplumlarında Uzun Kemiklerin Çevre Ölüçülerinden Cinsiyet Tayini, *Antropoloji Dergisi*, 16, 87-98.
- Özhanlı, M. (2009). Pisidia Antiokheias’ının Ticari Mekanları, 3. *Ulusal Mimarlık ve Taş Sempozyumu: Geçmişten Geleceğe Ticaret Yapılarında Taş* (s. 45-50), Antalya: Mimarlar Odası Antalya Şubesi Yayınları.
- Özhanlı, M. (2010). Pisidia Antiokheiası 2009 Kazı Çalışmaları, *ANMED*, 8: 81-85.
- Özhanlı, M. (2015). Pisidia Antiokheia Kazısı 2014, *ANMED*, 13, 1-7.
- Özhanlı, M. (2016). Pisidia Antiokheia Kazısı 2015, *ANMED*, 14, 15-19.
- Özhanlı, M. (2017). Pisidia Antiokheia Kazısı 2016, *ANMED*, 15, 95-99.
- Palfi, G., Dutour, O. (1996). Activity-induced Skeletal Markers in Historical Anthropological Material, *Int. J. Anthrp.*, 11(1): 41-55.
- Pinhasi, R., ve Mays, S. (2008). *Advances in Human Palaeopathology*, Chichester: Wiley.
- Plummer, J. (1984). *Supinator crest development in Alaskan Eskimos*, Honors thesis in Ecology, Systematics and Evolution, Cornell University.
- Resnick, D., Niwayama, G. (1983). Entheses and Enthesopathy, *Radiology*, 146: 1-9.
- Robb, J.E. (1998). The interpretation of skeletal muscle sites: a statistical approach. *Int J Osteoarchaeol*, 8: 363–377.
- Roberts, C., Manchester, K. (2007). *The Archaeology of Disease*, Ithaca-New York: Cornell University Press,.
- Rothschild, B.M., Arriaza, B. Woods, R.J., Dutour, O. (1999). Spondyloarthropathy identified as the etiology of Nubian erosive arthritis, *American Journal of Physical Anthropology*, 109: 259-267.
- Rothschild, B.M., Behman, S. (2005). The oftenoverlooked digital tuft: clues to diagnosis and pathophysiology of neuropathic disease and spondyloarthropathy, *Annals of the Rheumatic Diseases*, 64: 286-290.
- Scheuer, L., Black, S. (2000). *Developmental Juvenile Osteology*, Elsevier, Academic Press.
- Slobodin, G., Rozenbaum, M., Boulman, N., Rosner, I. (2007). Varied Presentations of Enthesopathy, *Semin Arthritis Rheum*, 37:119-126.
- Spradley, M.K., Jantz, R.L. (2011). Sex Estimation in Forensic Anthropology: Skull Versus Postcranial Elements, *Journal of Forensic Sciences*, 56(2): 289-296.
- Steen, S.L., Lane, R.W. (1998). Evaluation of Habitual Activities among Two Alaskan Eskimo Populations Based on Musculoskeletal Stress Markers, *Int. J. Osteoarchaeol.*, 8: 341–35.

- Sudoř-Szopińska, I., Kwiatkowska, B., Prochorec-Sobieszek, M., Mařliński, W. (2015). Enthesopathies and enthesitis. Part 1. Etiopathogenesis, *Journal of Ultrasonography*, 15: 72–84.
- şahin, S. (2016). *Dilkaya Toplumunun Sağlık Sorunları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- şahin, S. (2019). Dilkaya (Orta Çağ) Toplumunun Sağlık Yapısı, *Antropoloji*, 37: 50-71.
- Taylor, J.A.M., Resnick, D. (2000). *Skeletal Imaging: Atlas of the Spine and Extremities*, Philadelphia, Saunders.
- Trinkaus, E. (1975). Squatting among the Neanderhals: A problem in the behavioral interpretation of skeletal morphology, *J. Archaeol. Sci.*, 2: 327-351.
- Trinkaus, E., Maley, B., Buzhilov, A.P. (2008). Brief Communication: Paleopathology of the Kiik-Koba 1 Neandertal, *American Journal Of Physical Anthropology*, 137:106–112.
- Türkkan, A. (2009). İşe Bağlı Kas-İskelet Sistemi Hastalıkları ve Sosyoekonomik Eřiřsizlikler, *Ulu-daę Üniversitesi Tıp Fakóltesi Dergisi*, 35 (2): 101-106.
- Ubelaker, D. H. (1989). *Human Skeletal Remains: Excavation, Analysis, Interpretation*, Aldine Publishing Company.
- Villotte, S., Castex, D., Couallier, V., Dutour, O., Knüsel, C.J., Henry-Gambier, D. (2010a). Enthesopathies as Occupational Stress Markers: Evidence From the Upper Limb, *American Journal of Physical Anthropology* 142: 224–234.
- Villotte, S., Churchill, S.E., Dutour, O.J., Henry-Gambier, D. (2010b). Subsistence activities and the sexual division of labor in the European Upper Paleolithic and Mesolithic: Evidence from upper limb enthesopathies, *Journal of Human Evolution*, 59: 35–43.
- Villotte, S., Knüsel, C.J. (2013). Understanding enthesal changes: definition and life course changes, *International Journal of Osteoarchaeology*, 23(2):135-146.
- Waldron, T. (1994). *Counting the dead: the epidemiology of skeletal populations*, John Wiley & Sons.
- WEA, (1980). Recommendations for age and sex diagnoses of skeletons, *Journal of Human Evolution*, 9 (7): 518–549.
- Webb, P.P.A., Suchey, J.M. (1985). Epiphyseal union of the anterior iliac crest and medial clavicle in a modern multiracial sample of American males and females, *American Journal of Physical Anthropology*, 68: 457-466.
- White, D.T., Black, M.T., Folkens, P. (2012). *Human Osteology, USA*: Academic Press.
- Woo, E.J., Pak, S. (2013). Degenerative joint diseases and enthesopathies in a Joseon Dynasty population from Korea, *HOMO - Journal of Comparative Human Biology*, 64: 104–119.
- Yılmaz, H. (2010). *Eski Anadolu Toplumlarında Calcaneus Spur. Anomalisinin Paleoantropolojik Analizi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, H. (2011). Elazığ Tepecik (Ortaçağ) Toplumunun Erişkin Bireylerinde Topuk Dikeni Rahatsızlığının Paleopatolojik Analizi, *Höyük*, 4: 95-111.
- Yılmaz Usta, N.D., Özhanlı, M., Güngör, T. (2017). Pisidia-Antiokeia (Isparta-Yalvaç) Bizans Dönemi Kilise Mezarlığından Bir Çoklu Kemik Kırığı Örneği, *Antropoloji*, 33: 1-20.